...оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

...эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-нэ гарана

№ 269 (13585)
1971 оной ноябриин 13, суббото

Сэн 2 мүнгэн

...РГЫ ...МШАДАЙ ...РИЛГО ...Э

...5 жэлэй түрүүшын ...алгабаринуудые бүрин ...гэhэн ажалай вахтада ...hабарилдаг Яруунын ... участогай коллектив ...

...ргы заhабарилха хүдэл... ...айгша ондо нёдондо жэ... 32 процентээр дээшэ..., — гэжэ управлениин ... нүхэр Мерзляков хөө... Харгы замшаднай ок...шье габшагайгаар ажал...ргы заhабарилха ба ба...лмэринүүдээр түсэбнай ... урид дүүргэгдээ, —

гээд тэрэ үгэеэ үргэлжэлүүлнэ.

Яруунын харгы замшад мүнөө үедэ шэнэ харгын барилга эхилэнхэй. Нарhата—Домно. Улаан — Мальчин — Мужыха, Эгэтэ—Гүндэ гэhэн харгынууд эхилэгдээд байна. Тиихэдэ 43 километр утатай Романовка — Бүтүү гэhэн харгын проект зохёогдоно. Тус харгын барилгада 250 мянган түхэриг гаргашалагдахаар хараалагданхай.

Тиин хоёр жэлэй турша соо Яруунын харгы замшад бүхы харгынуудаа заhажа, шэнэнүүдые барижа, аймагайнгаа түбэй үйлсэнүүдые hайн болгохо юм.

Харгы замшад И. Сафонов, А. Литвинцев, П. Середин, И. Машанов, В. Иванов болон бусад hара, кварталайнгаа даабаринуудые 130-hаа 170 процент хүрэтэр дүүргэдэг заншалтай.

В. БАЙБОРОДИН.

АМЖАЛТАТАЙ ЖЭЛ

Улаан-Үдын аймагай «Авангард» колхозой хонишод байгша оноо амжалтатай түгэсхэжэ байна. Тэдэнэр хонидойнгоо тоо толгой олошоруулха түсэбөө үлүүлэн дүүргээд, хонин бүриhөө 3 килограмм 950 грамм ноохо хайшалаа.

Малшадай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ Василий Александрович Грудининай бригада түрүүлжэ ябана. Тус бригада 495 хониdhoo 450 хурьга абажа, бүрин бүтэн тэнжээгээд, ноохошье ехээр хайшалаа. Тэдэнэр 18 центнерэй оронд 21 центнер ноохо гүрэндөө тушаагаа гэхэ гү, али хонин бүриhөө 4,3 килограмм ноохо хайшалаа.

Мүнөө хонишод үбэлжэлгэдөө бэлэн болоо.

А. ШУЛУНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ахалагша хонишон В. А. Грудинин.

Авторай фото.

...й үбэлжэлгэ—мүнөөдэрэй харюусалгатай хүдэлмэри

...ХИТЭЙ ЭХИЛБЭЛ ИЛАХАШ

...ндэ hая наашадаа үзэг...ан, ута намар байгаа...hа сагайнгаа тулажа ...тэнэй амин гансата ...элэймнай заха үзүүр ...илбэ.

... республикын ажахы...ай үбэлжэлгын айхаб...алгатай хүдэлмэриин ...ахалаа гээшэ. Хэнэй...ээр, бүхы адууhа малаа ...аар, гарза хоролтогүй...о оруулжа шадаал hаа, ...хозууднай юhэдэхи та... хоердохи жэлдэ мяха, Эхэ орондоо элбэгээр ...о, даабарияа амжалта...ргэхэ байна бшуу.

...лдэ ажахынуудта нё...до орходоо 8 мянган ...мянган хонин, 10 мян...оор ондо оруулагдаха ...дэ колхоз, совхозууд...алда бэлэдхэгдэhэн бү...олые тэжээлэн едини... үзэбэл, малнай эдихэ 59 процент хангагдан...оор хэлэбэл, хэрбээ үн...жэлгэдэ малай условно ...дэ 8,7 центнер тэжээ... хэмжээнэй хоол бэ... hаа, мүнөө энэнь 8,9 ...оно. Тиигэбэшье нёдон...жэлгынхитэй жэшэбэл, ...ээл — силос, корнепло...туи бага бэлэдхэгдээ. ...—1971 онуудай үбэл...э үхэр мал шэмэтэ тэ...ээр 50,4 процент хан...айбал, мүнөө оройдоол ...ят хангагданхай. Илан... нютагуудта үер боло... мянган гектар куку...лгын 7,3 мянган гекта...а уhанда абтажа хосо...лосэй ондоошье урга... exэхэн тарилга үергэ ...hан байна.

...хамта, олонхи нютагууд...й hайнаар ургаhанай ...ондонойхидо орходоо ... тонноор гэхэ гү, али ...тээр ехэ таряа талха...дууhа малда эдюулэгдэ...агдахань.

...н зундаа тэжээл бэлэд...эдэ хаа хаанагүй хура...орожо, ажал хүдэлмэри...й байдал тохёолдуулаа..., олонхи ажахынуудай ...ипээ hураггүй ехэ үб...абаа. Жэшээлбэл, Му... Прибайкалиин, ...шүүрэй, Зэдын айма...оз, совхозууд ниитын...алда яhала бардам хү...эй үбэлжөөндэ оробо. ...ухар-Шэбэрэй аймагай ...эрэмжэтэ, «Путь Лени...н» аймагай Карл ...рэмжэтэ, Загарайн ай... партсъездын нэрэмжэ...дын аймагай Улаан ...вангард», Хяагтын ай...уровай нэрэмжэтэ кол...унын аймагай «Комсо... Хэжэнгын аймагай За...Хориин аймагай Анаа...ар-Шэбэрэй аймагай ...улгын совхозууд нёдон...орходоо малаа үбhэ тэ...ала hайнаар ханганхай. ...алай хэды бэрхэтэй бай...

башье, түрүү ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, бүхы эдэбхитэдынь эмхитэй hайнаар хүдэлжэ, хамаг хүн зоноо элсүүлэн ажаллаад, үбhэ тэжээл элбэг ехээр бэлэдхэжэ шадаа бшуу.

Нигээд байхадаа республикын диилэнхи олонхи ажахынууд адууhа малаа тобир hайнаар ондо оруулжа, үбэлжэлгын үедэ мяха, hү болон бусад продуктнуудые ехээр абаха, гүрэндөө элбэгээр худалдаха дүүрэн аргатай гээшэ.

Нэн түрүүн лэ малай гүүртэ, фермэ, отарада хүдэлхэ шадабаритай hайн хүнүүдые хүсэд хүрэхөөр табиха, малай хашаа хорёо зохидоор дулаалха, заhаха, дард гэмэ болгохо, мүн малшадта таарамжатай гэр байра түхеэржэ, ажаhуудалайнь болон культурна эрилтые гүйсэдөөр хангаха, малай гүүртэ, фермэнүүдтэхи оньhожоруулгануудые hаадгүйгөөр хүдэлгэхэ, хүн зоной дунда социалис мүрысөө ашаүрэтэйгөөр эмхидхэхэ гээшэ гол шухала болоно. Гадна үбhэ тэжээлые бодомжотой зүбөөр, гамтай наринаар гаргашалха, тэрэнэй хойноhоо шанга хиналта табиха хэрэгтэй.

Эдэ бүхы хүдэлмэри хаhа сагтань бүтээжэ, эрхимээр бэлдэhэн, үбэлжэлгые эмхитэй hайнаар эхилhэн ажахыдал илалта, амжалта туйлагдаха байна.

Колхоз, совхозуудай малайнгаа үбэлжэлгэдэ хэр зэргэ бэлдэhэниие шалгажа үзэхэдэ, зарим ажахынууд энэ тон харюусалгатай хүдэлмэридөө мүнөө хүрэтэр эмхи муутайгаар бэлдэжэ, үхэр малаа дулаан, hайн байраар хүсэд хангажа шадаагүй байhаар.

hаяшаг республикын Хүдөө ажахын министерствын коллеги дээрэ Яруунын аймагай ажахынуудай малайнгаа үбэлжэлгэдэ хэр зэргэ бэлдэhэниинь хаража үзэгдөө. Энэ аймагай колхоз, совхозууд малай эдихэ үбhэ тэжээлээр дутамаг байхынгаа хажуугаар, үбэлжэлгэдэ тон муугаар бэлдэжэ байhаниинь шалгалтаар элирүүлэгдээ. Жэшээлхэдэ, эндэхи «Комсомольский» совхоздо зарим гүүртэнүүдтэ аяар ноябрь гаратар үхэр малайнь хашаа хорёо соохи шэбхэшье сэбэрлэгдээгүй, дизенфекцишье хэгдээгүй байгаа. Хүсэ шадалаар нимhал болоhон, түрүүшын хүйтэндэ муудажа эхилhэн мал олон. Баhал тиимэрхүү байдал Нарhатын совхоздо үзэгдэнэ. Аймагай олохон ажахыда үхэр мал, гахай шахаха хүдэлмэридэшье дутуу дунда юумэн олон.

Хэнэйшье мэдэhээр, ерэхэ жэлдэ, илангаяа үбэлжэлгын үедэшье түл олоор абахын тула үнеэд, гунжадые, эхэ гахай, хонидые хаhа сагтань ороондо оруулха гээшэ баhа шухала болоно. Теэд Зэдын, Хурамхаанай, Сэлэнгын аймагуудта үнеэд, гунжад нёдондоной хиhoo үсөөн үрэжүүлэгдээ. Жэшээнь, Кабанскын аймагта үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхиhөө 267 толгой үнеэд, гунжад үсөөн ороондо оруулагдаа. Кабанскын, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй аймагуудта эхэ гахай үрэжүүлхэ хүдэлмэри баhал хангалтагүй муугаар эмхидхэгдэнэ.

Эгээл тиимэhээ ерэхэ 1972 ондо үрэжүүлэгдэхэ ёhотой бүхы гунжадай 50—60 процентынь байгша оной ноябрь, декабрь hарада, ерэхэ жэлэй түрүүшын кварталда заабол ороондо оруулха шухала байна.

Энэ жэлдэ республикымнай ажахынуудта түрүүшынхеэ 18.6 мянган тонно сенаж, мүн тэды шэнээн витамин элбэгтэй ногооной гурил бэлэдхэгдээ. Энээнэй ашаар малда, тэрэшэлэн гол түлэб тугал, хурьгад, поршоонхонуудта шэмэтэй hайн, витамин элбэгтэй тэжээл эдюулхэ аргатай болоно. Илангаяа мүнөө үедэ гансашье шахамал үхэрнүүдые hайнаар эдеэлүүлхэ бэшэ, hайнаар түлжүүлхэ, томо болгогдохо буруу, хашараг, жэжэ түлгэнүүдтэ үбhэ тэжээл дүүрэн рационоор эдюулжэ эхилхэ саг ерээ. Тиигэжэ үсхэбэридэ табигдаха эмэ хашараг, буруунуудые үбэлэй үедэ hайнаар эдеэлүүлжэ, зүбөөр түлжүүлдэг болоhонойнь ашаар зарим ажахынуудта тэдэнь 18—20 hаратайдаа тус тустаа 330—350 килограмм татажа, ороондо оруулагдахаар болоно бшуу.

Олохон ажахынууд hүүлэй үедэ малай эдихэ тэжээлые нэгэ газарта буйлуулжа, рационииень зүбөөр тааруулаад, фермэ, гүүртэнүүдтэ тараажа үгэдэг байна. Жэшээлхэдэ, Сэлэнгын совхозой түб тосхондо тусхай оньhожоруулагдаhан цехтэ hаалниинь бүхы үнеэдэй эдихэ тэжээл буйлуулагдадаг байна. Зэдын аймагай Ториин совхоздо главна инженер А. Г. Матвеевэй үүсхэлээр тусхай оньhожоруулагдаhан пункт бии болгогдоод, тэндэ бүхы бүдүүн тэжээлынь худхагдаад, үйрүүлэгдэжэ малда эдюулэгдэдэг болонхой. Мүнөө ерэхэ үбэлжэлгын үедэ энэ совхозойхид баhал бүдүүн тэжээл, таряа талханай зүйлые худхажа үйрүүлээд, дээрэнь үшөө малай бэедэ хэрэгтэй микрозүйлнүүдые нэмэжэ, тэрэнээ бүхы хонидтоо эдюулхэ гэжэ шиидээ.

Ороной түрүү хонишодой дүй дүршэл дээрэhээ харахада, хонин бүридэ жэл соо 70—100 килограммhaa бага бэшэ холимол тэжээл эдюулжэл, ноохо ехээр хайшална, хурьга олоор абана. Ушарынь юуб гэхэдэ, манай эндэхи зарим ажахынууд талха таряагаа гамнаабди гээд, хонидтоо бүри хожом болотор мүртэй юумэ эдюулдэггүй. Энэ тон буруу. Ноохо ехээр хайшалха, түл олоор абаха гэбэл, эхэ хонин бүридэ мүнөөнhөө үдэрэй 300—400 грамм, жэжэ түлгэ бүхэндэ 200—300 грамм талха таряанай зүйл эдюулхэ шухала.

Үбhэ тэжээлэй грамм, килограмм бүхэниие зүбөөр гаргашалха, үхэр малаа дулаан байрада байлгажа, үбэлжэлгые түрүүшын үдэрhөө эмхитэйгээр, бэлэдхэл hайнтайгаар угтаха гээшэ мүнөөдэрэй гол шухала зорилго.

Х. ДОРЖИЕВ,
Буряадай АССР-эй Хүдөө ажахын министерствын главна зоотехник.

МОДОШОДОЙ БЭЛЭГ

Шулуутайн леспромхозой коллектив байгша оной эхинhээ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлжэ байна. Мастерска участогуудай, бага комплексно бригадануудай модо шэрэдэг машинануудай экипажнуудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй. Мүрысөөнэй дүн недели бүхэндэ согсолон гаргагдадаг юм. Ажалай түрүүшүүл мүнгэн шангаар урмашуулагдажа, нэрэ солонь олоной анхаралда табигдадаг.

Оньhон техникээ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглан, эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлhэн Шулуутайн леспромхозой модошод халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэжэ шадана. Эдэнэр байгша оной арбан hара соо 427 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ даабаряа болзорhоонь табан хоног урид дүүргээ. hарын дүүрэтэр үшөө 15 мянган кубометр модо бэлэдхэхээр хараалбад. Энэшье зорилгоёо бэелүүлхэ байhандань этигэмээр.

Юуб гэхэдэ, эндэ ажал хэрэгээ hайн мэдэдэг хүдэлмэришэд олон юм. Марков, Митрофанов, Болонев, Красиков гэгшэдэй даадаг бага комплексно бригадын модошод hарадаа 2 мянган кубометрhээ дээшэ модо бэлэдхэжэ, үндэр амжалтануудые туйлана. Эдэнэр Агуухэ Октябриин 54-дэхи ойн баярые ажалай бэлэгүүдээр угтаhандаа урматайнууд, саашадаашье эршэмтэйгээр ажаллахаар зэhэнхэйнүүд.

Н. ПЛАТОНОВ.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ САГ ҮРГЭЛЖЫН КОМИССИНУУДТА

СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй түсэблэлгын-бюджетнэ ба hалбаринуудай комиссинуудай байгуулhан бэлэдхэлэй комиссинуудай заседанинууд хэдэн хоногой туршада Москвада боложо үнгэрбэ. СССР-эй арадай ажахын хүгжэлтын 1971-1975 онуудай табан жэлэй гүрэнэй түсэбэй, СССР-эй арадай ажахын хүгжэлтын 1972 оной гүрэнэй түсэбэй, 1972 оной гүрэнэй бюджедэй болон 1970 оной СССР-эй гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтын тоосооной гол дүнгүүд зүбшэгдөө.

Комиссинуудай заседанинууд дээрэ hалбаринуудай министерство, албан зургаануудай, ВЦСПС-эй, СССР-эй Госпланай болон финансын министерствын, союзна республиканuудай Министрнүүдэй Соведүүдэй түлөөлэгшэд элидхэл, мэдээсэлнүүдые хээ.

Табан жэлэй түсэбэй проект КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдтэй бүрин тааралдуулан зохёогдонхой, тиин арадай ажахын саашанхи хүгжэлтые, арад зоной байра байдалай hайжаралгые харааланхай гэжэ бэлэдхэлэй комиссиин гэшүүд тэмдэглээ. Арадай ажахын туд туд hалбарин түсэбүүдэй гол жэшээ баримтануудые, тэрэшэлэн СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй баталан абаhан хэмжээн соо, мүн бэлэдхэлэй комиссинуудай оруулhан дурадхалнуудые хараадаа абан, 1972 оной бюджетнэ hомололгонуудые hайшааха гэжэ дурадхагдаа.

ЛЕНИНЭЙ ОРДЕН—ТЕАТРТА

Совет театральна искусствын хүгжэлтэдэ онсо габьяатай байhанайнь түлөө Евг. Вахтанговай нэрэмжэтэ Гүрэнэй академическэ театрые Ленинэй орденоор шагнаха тухай Указ СССР-эй Верховно Соведэй Президиум байгша оной ноябриин 11-дэ гаргаба.

АГААРАЙ ХАРИЛСААН ТОГТООГДОБО

БОНН. (ТАСС). Советскэ Союз ФРГ хоёрой хоорондо агаарай харилсаа тогтоохо тухай хэлсээндэ ноябриин 11-дэ Бонн хотодо гар табигдаба. Совет талаhаа граждан авиациин министр Б. П. Бугаев, СССР-hээ ФРГ-дэ байдаг элшэн сайд В. М. Фалин, ФРГ-гэй талаhаа—транспортна министр Г. Левер, гадаадын хэрэгүүдэй министерствын статс-секретарь С. Фон Браун гэгшэд хэлсээндэ гараа табиба.

ХАНИ ЁhОНОЙ АЙЛШАЛАЛГА

ПРАГА. (ТАСС). КПЧ-гэй ЦК-гай, ЧССР-эй правительствын уряалаар СЕПГ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Э. Хонеккер толгойлогшотой Германиин Демократическа Республикын партийно-правительственна делегаци Чехословакида хани ёhoop айлшалан ноябриин 11-дэ ерэбэ. Делегацида СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Штоф болон ГДР-эй бусад элитэ хүтэлбэрилэгшэд ороно. Кладно шадарай Стоховой вокзал дээрэ КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Г. Гусак, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЧССР-эй правительствын Түрүүлэгшэ Л. Штроугал болон ЧССР-эй бусад элитэ хүтэлбэрилэгшэд айлшадаа угтаба.

Германиин Демократическа Республикаhаа ерэhэн айлшадые ажалшадай түлөөлэгшэд халуунаар амаршалаа.

Лани гэжэ замок соо хоёр ороной делегацинуудай хоорондо хөөрэлдөөнүүд эхилбэ.

КУБЫН ДЕЛЕГАЦИ ЧИЛИ ЕРЭБЭ

САНТЬЯГО. (ТАСС). Кубын Коммунис партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Революционно правительствын премьер-министр Фидель Кастро толгойлогшотой Кубын правительственна делегациие Чилиин ниислэлэй хүн зон айхабтар халуунаар угтаба. Чилиин президент Сальвадор Альенде гэгшын уряалаар Кубын делегаци албанай хэрэгээр хани ёhoop айлшалан эндэ ерээ. «Пудауэль» гэжэ аэропортдо хүндэтэ айлшанаа, тэрээнтэй суг ябаhан хүнүүдые президент Сальвадор Альенде, Чилиин правительствын министрнүүд, Арадай нэгэдэлэй хүтэлбэриин гэшүүд угтан абаа. Аэропортдо сугларhан Чилиин олон мянган хүн зон Кубын арадай түлөөлэгшэдые халуун бахархалтайгаар амаршалаа.

АНХАРХААР БОЛОО

...мал искусственна аргаар ...ой ашаар үүлтэрынь ...агдана гээшэ ааб даа. ...ла хэрэг Чисаанын сов...о зэргэ ябажа байдаг юм ...аража үзөө.

...хыда гүрэндэ hү, мя... тушааха түсэб дүүр... ...эл ерэхэ бүри хонин ...ээр малай тоо олошорно. ...ашаар түсэб, уялгаая ...гээшэ. Үүлтэртэ ма... толгойе олошоруулха ... hайн ябана гэхын ар...хыда мал ажалай про...й үнэ сэн доошолногүй, ...лжэ байhаар.

... хүтэлбэрилэгшэдэй болон зооветеринарна мэргэжэлтэдэй искусственна аргаар үрэжүүлгэдэ гол анхаралаа табидаггүйнь харамтай. Үрэжүүлгын пунктнууд хуушаржа hалаhан үмхи модон будка сарайнууд соо ёhо тэдыгээр эмхидхэгдэhэн. Мүн эдэ пунктнуудта дүй дүршэл багатай техник-үрэжүүлэгшэд хүдэлнэ. Главна зоотехник П. И. Баиновай захиралтаар отарануудта хуса табигдаhаншье ушар тохёолдоhон байха юм. Хонидой 45—50 процентнь хусаар ороондо оруулагдаа. Энэ шухала «тарилгын» үедэ зарим үрэжүүлэгшэд үдэрэй туршада оройдоол 7-10 хонидые үрэжүүлhэн байна.

Зарим техник-үрэжүүлэгшэд энэ хугасаа соо 65—70 хони ороондо оруулжа, нүхэр Баиновай магтаалда хүртэhэн юм.

Хэтэржэ ерэхэдээ, «Хэжэнгын гол» газетэдэ «Хонид hайн үрэжүүлэгдэбэ» гэhэн гаршагтай статья гараhан байна.

Малай үүлтэр hайжаруулха хэрэгтэ арадай хинагшадай постнууд ёhoop хүдэлмэри ябуулнагүй. Тэдэнэр малшадаар ябажа ажалыень шалгаха, ушарhан дутуу дундануудые усадхаха, зүбшэл үгэнэгүй гэжэ тэмдэглэхээр.

Ш. ЦЫВАНОВ.
Хэжэнгын аймаг.

АГУУЕХЭ УРАН ЗОХЁОЛШО—ГУМАНИСТ

Ф. М. Достоевскиин түрэhөөр 150 жэлэй ойдо зорюулагдаhан баярай суглаан

Бүмбэрсэг дэлхэйн хүн зондо хүндэтэй уран зохёолшодой дунда Фёдор Михайлович Достоевский онсо hуури эзэлдэг. Ородой энэ уран зохёолшо-гуманистын бүхы бэлиг шадабари, уран мэргэжэл, зол жаргал тээшэ сэдьхэл зүрхөөрөө эрмэлзэдэг, үнэн зүб, тэгшэ эрхэдэ үндэhэлhэн общество байгуулхын түлөө хүсэдэг хүндэ зорюулагданхай. Тиимэл хадаа Ф. М. Достоевскиин түрэhөөр 150 жэлэй ой ородой культурын hайндэр, түрүү үзэлтэй хүн түрэлтэнэй hайндэр болоно бшуу.

ССР Союзай Ехэ театр соо ноябриин 11-дэ болоhон баяр ёhололой суглаан дурлалай, хүндэлэлэй, уран зохёолшын гайхамшагта бэлигээр, ажабайдалайнь габьяагаар манай арадай бахархажа байhанай ёhотой тэмдэг болоо.

Нүхэд **В. В. Гришин, А. П. Кириленко, А. Я. Пельше, М. А. Суслов, П. Н. Демичев, М. С. Соломенцев** гэгшэдые сугларагшад халуунаар угтаа.

Бүхэсоюзна ойн баярай комитедэй түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой К. А. Федин агууехэ уран зохёолшо тухай үгэ хэлэжэ, баярай суглаа нээбэ.

К. А. ФЕДИНЭЙ ХЭЛЭhЭН ҮГЭ

Хүндэтэ нүхэд, ханинар,
Хүндэтэ айлшад!

XIX зуун жэлэйород агууехэ уран зохёолшодой нэгэн болохо Федор Михайлович Достоевскиин түрэhөөр 150 жэлэй ойе манай Совет орон тэмдэглэжэ байна.

Мүнөө гүйсэhэн энэ мартагдашагүй үдэртэ тэрэнэй дурасхаалые хүндэлхэ Бүхэсоюзна комитет СССР-эй уран зохёолшодой холбоонтой ба СССР-эй Культурын министерствэтэй хамта энэ баяр ёhололойнгоо заседаниие зорюулна.

Ород уран зохёолшо... Пушкин ба Гоголиин, Достоевский ба Толстойн нэрэнүүдые дурдан, ородой уран зохёолшо гэжэ үгэ хэлэхэдээ, бидэ юрэл зохёохы мэргэжэлыень, оронойнгоо литературада хабаатай байhыень ойлгоно бэшэбди. Ород уран зохёолшо гэжэ үгэ юрэл уран зохёолшо, юрэл ород хүн гэhэнhээ hураггүй гүн ойлгосо мүн гэжэ бидэ мэдэрнэбди.

Үнгэрhэн зуун жэл соо манай Эхэ ороной соёл культура дэлхэйн үмэнэ суурхахадаа, өөрынгөө онсо үгэ хэлэhэн, хүнэй ба хүн түрэлтэнэй урда тон ехэ харюусалгатайгаа мэдэрhэн, социальна ба ухаан сэдьхэлэй болбосоролой асуудалнуудые шиидхэхэ замые бэдэрhэн соёл культура гэжэ эли болоо hэн.

Тиимэhээл ород уран зохёолшо ниитын ажал ябуулагша, философ боложо тодороо. Тиимэhээл өөрынгөө арадай хуби заяантай мяха шуhааpaa холбоотой тэрэ хүн дэлхэйн соёл культурын хубинь болоо бшуу. Өөрынгөө үе сагай хүбүүн тула ерээдүйн үеын хүн зоной хани болон тодороо гэжэ үшөө нэмэн хэлэхэдэ алдуу болохогүй.

Иимэ ехэ омог, хүндэтэй уг зорилгын Фёдор Михайлович Достоевскидэ сүм хамаатайнь арсашагүй. Юуб гэхэдэ, энэ уран зохёолшо ухаан сэдьхэлэйнгээ, бэлиг шадабариингаа бүхы хүсөөр, бодолойнгоо хүдэлэсөөр ба hэшхэлэйнгээ үбшэн болоhон эрмэлзэлгээр тэрэ үе сагайнгаа шиидхэгдээгүй байhан орёо, hанаа зоборито асуудалнуудта харюусаха гэжэ оролдоо бшуу. Тиихэ үедэ мүнгэ зөөри, мүлжэлгэ, доромжолго, баhалга хүнүүдые сэдьхэлгүй, эрмэлзэхэ зорилгогүй, хосhон бэе болгодог байгаа. Засаг абахын түлөө баяжахын түлөө засаг буляалдаха саг байhан гэжэ мэдээжэ. Тиимэл үедэ уран зохёолшын үгэ хүсэтэй зэбсэг болодог hэн.

Хүнэй сэдьхэл хашалтые тэсэнгүй бүhалгаалдаг, хүнэй сэдьхэл дэбэрхэ онгорхой нүхэ бэдэржэ доhолдог байгаа. Эд бараан шэнгеэр наймаан болонхаар, үхөө hаа дээрэ гэжэ тиимэ хүнэй сэдьхэл тоолодог hэн. Энээн лэ тухай Достоевскиин бүхы уран зохёолнууд соо хэлэгдэдэг байгаа, мүнөөшье хэлэгдэнэ.

Достоевскиин уран зохёол имагтал хамаг юумэндэ хамаатай, хододоо эрхэ сүлөө тээшэ эрмэлзэhэн эрмэлзэлыень бэшэ, имагтал тэрэнэй байгша гурим ёhонуудые буруушаан бододогыень бэшэ, харин тэрэнэй өөрэйнь сэдьхэлэй тамалагдадагые, хашалга, доромжолтые тэсэнгүй, эрхим hайн ерээдүй тээшэ ухаан бодолоороо зоридогыень, ганцг хүнэй шиидхэхэ аргагүй ехэ зүришэлдөөнүүдhээ боложо зободогыень гэршэлнэ бшуу.

Достоевскитэй нэгэ үедэ ажаhууhан Некрасовай ойн баярые эдэ үдэрнүүдтэ бидэ баhа тэмдэглэхэ гэжэ байнабди. Некрасов революцнин дүтэлhые мэдэрхэhээ гадна, тэрэл революциин хэхэ хубилалтанууд үе сагаймнай гол хүсэн, ерээдүймнай зам мүн гэжэ ойлгодог байгаа. Тиихэдэ Достоевский үе сагайнгаа хойшолонгууд дээгүүр алад шэртэжэ, олон асуудалнуудые эсэслэн шиидхэхэ, ерээдүйн үе сагай хүн зоной шэнжые тайлбарилха гэжэ оролдодог hэн. Зүгөөр энэ асуудалые игэжэ гүнзэгыгөөр табилгань бодото хэрэг дээрэ хэзээшье шиидхэгдэхэгүй байhаниинь ойлгосотой ааб даа. Гениальна уран зохёолшын ухаан бодолойнгоо зоболон соохоо удхалан абажа табиhан тэдэ асуудалнуудынь мүнөөшье хүн зоной сэдьхэл хүдэлгэhэн зандаа. Юуб гэхэдэ, хүниие хүнэй дарлалга, мүнгэнэй засаг бии байhаар шуу. Юуб гэхэдэ, хүнэй сэдьхэл мүнөөшье хашагдана, тамалагдана бшуу.

Бидэ, социалис орондо ажаhуугаа хүнүүд, Достоевскиин тэрэ hанаагаа зоболгын гүн удхые, хүн зоной ухаан сэдьхэлдэ, ябуулгада табидаг үндэр эрилтэнүүдыень мүнөө ойлгонобди, тиимэhээл тэрээн шэнги сэдьхэлээ тамалан зобооногүйбди. 50 жэлэй саада тээ илалта туйлаhан революци хүн түрэлтэнэй бодомжотой ба үнэн зүб ерээдүйн байгуулалта тухай бата найдамтай этигэл манда олгоо бшуу. Харанхы манан соо шэнгеэр мэдэрэгдэжэ байhан ерээдүй тээшэ шэртэн, гансаардажа hуугаа уран зохёолшын сэдьхэлэй тамалалга мүнөө маниие зобооногүй. Бидэ гансаарданги бэшэбди, «доромжолуулhан ба газаашалуулhан» байдалые үгы хэhэн арадай сүлөөлэгдэhэн агууехэ хүсэл, эрмэлзэл маниие зоригжуулна гэжэ мэдэрнэбди.

Үгы даа, хамаг юумэнтэй эбсэжэ ябахые Достоевский заагаагүй. Иигэжэ саашаа ажаhуужа яашье болохогүй гэжэ тэрэ бүхы уран шадабаряараа хэлээ бшуу. Энэ үгыень ородой революционернүүдэй хэдэн үе ухаан сэдьхэлдээ хадуужа ябаа. XX зуун жэлэй орёо зүришэлдөөнүүдэй урда толгойгоо гунхуулан байдаггүй түрүү хүнүүд тэрэл хэлэгшыень мүнөөшье сэдьхэл зүрхөөрөө анхаран ойлгоно.

***

Достоевскиин ойн баярые тэмдэглэхэ зуураа, Эхэ оронойнай соёл культурын эгээн дээдын туйлалтанууд коммунис обществын хүн зоной ухаан сэдьхэлэй баялигай таhаршагүй хуби хододоо болохо ёhотой гэhэн Владимир Ильич Ленинэй захяае дүүргэлтэ болгонобди. Фёдор Михайлович Достоевскиин хүн ёhоной баатаршалга, уран зохёолшын баатаршалга бидэндэ хэтэ мүнхэдөө үнэтэй сэнтэй. Тэрэ манай зам гаргагша, манай hэшхэлэй дурасхаал мүн.

СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент Б. Л. Сучков Достоевский тухай дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

Юумэн бүхэнэй ёhотой уг удхые яажашье hаань, гүнзэгыгөөр шэнжэлгэ, хүн зондо халуун дуратайгаар хандалга ородой агууехэ уран зохёолшо Фёдор Михайлович Достоевскиин бүхы урлахы замайнь гол зорилго болоо гэжэ тэрэ хэлэбэ. Достоевский хадаа диалектик ёhоной уран зохёолшо байгаа юм. Тэрэнэй бодол айхабтар хурдан, түүхын шэнэ шэнжэнүүдые ябуул ухамайллаг hэн. Энэньшье гайхалгүй, юуб гэхэдэ, дайда дэлхэйн шэнжэ, байгуулбарн үшөө хубилха ёhотой, тиимэ саг ерэхэ гэжэ этигэдэг байгаа бшуу.

Москвагай үгытэйшүүлэй больницын штабаргашанай хүбүүн байhан уран зохёолшо эдир наhанhaa эхилжэ хүниие дарлалгын али бүхы янзануудые үзэн ядажа эхилhэн юм. «Үгытэй зон» гэжэ романайнь ниитэлэгдэхэдэ, Россин ба дэлхэйн литературада өөрынгөө тусхэтэ хуби заяае, демократ ёhоной хүдэлөөнтэй хэтэ мүнхэдэнь холбоhон уран зохёолшо тодорбо гэжэ гансата тобшолол хэхээр байгаа hэн.

Социальна үнэн зүб ажабайдал байгуулха тухай ухаан бодолорр Достоевскиин бүхы зохёолнууд гагнагданхай. Түрүү демократ ёhоной бодол баримталагшадай түлөөлэгшэд болодог Петрашевскиин кружогой гэшүүдтэй—утопис ёhоной социализмын тала баригшадтай хамта уран зохёолшо 1849 ондо түрмэдэ хаагдаа hэн. «Буудалгаар саазалан алаха» гэжэ сүүд шиидхэhэн аад, удаань каторгаар hэлгээ hэн. Каторжануудай, Сибириин гарнизонуудай сэрэгшэдэй, бишыхан дүлии балай хотонуудай хүн зоной дунда үнгэргэhэн 10 жэлынь ажабайдалай айхабтар ехэ hургуули болоо бэлэй.

Достоевский крепостной эрхые буруушаагшадай тала барихаhaa гадна, ухаан бодолой, үгэ бэшэгэй эрхэ сүлөөгэй, үргэн ниитэ арад зоной гэгээрэлэй түлөө тэмсэлшэ байгаа.

Тон хүндэ эрхэ байдалда ажаhуубашье, ухаан бодолоороо болбосорhон энэ уран зохёолшо хойно хойноhоонь hубарюулан, гайхамшагта романуудаа бэшээ бэлэй. Тэдэнь дэлхэйн литературада асари ехэ хада ууланууд мэтээр тобойн тодороо. Энэ ородой уран зохёолшын гайхамшаг баатаршалга мүн hэн.

Тэрэнэй романууд соо зураглагдаhан «доромжологдодог, хашагдан зободог» хүн зоной гай гасалан хадаа буржуазна обществын сэхэ хойшолон гэжэ Достоевский харуулhан байна. Ородой агууехэ уран зохёолшо Достоевскиин бүтээлнүүд манай арадай айхабтар ехэ баялиг, манай культурын ёhотой омогорхол мүн гэжэ Б. Л. Сучков үгынгөө түгэсхэлдэ онсолон тэмдэглээ.

(ТАСС).

Партийна ажабайдал

КОЛЛЕКТИВ — УДАРИДАГША ХҮСЭН

«Сэлэн-Дүүмын завод» гэһэн гаршагтай тракторна вагонууд, элдэб станок болон түхеэрэлгэнүүд һүүлэй жэлнүүдтэ ороной зүг бүхэндэ эльгээгдэдэг болоо.

Тракторна вагонуудые бүтээн гаргадаг цех һүүлэй үедэ завод соогоо түрүүлэн, мүрысөөнэй тугые дээрэ үргэн ябана. Энэ коллективэй бүтээн гаргаһан продукци хаа хаанагүй ехээр хэрэглэгдэдэг болонхой.

Вагонно цехэйхид ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин шанар һайжаруулха талаар завод соогоо һайн амжалта туйлажа, хоёрдохи жэлээ дирекциин, партийна организациин, завкомой дамжуулгын Улаан туг бүхөөр барижа ябана. Үнгэрэгшэ арба һарын турша соо түсэбһөө гадуур хорёод вагон бүтээн гаргажа, хэрэглэгшэдтэнь эльгээгээ. Цехэй бүхы хүдэлмэришэд коммунис ажалай коллективэй нэрэ зэргэтэй болохын түлөө зоримгойгоор тэмсэнэ.

Энэ коллективэй мүрысөөндэ түрүүлэн ябадаг гол хуби зайаниинь партийна бүлэгэй зүб хүтэлбэриһөө болоно. Цехэй партийна бүлэг хамта дээрээ 9 коммунистнүүдһаа бүридэдэг. Энэ бүлэгые Анатолий Иванович Воробьёв толгойлдог юм.

Бүлэгэй гэшүүн бүхэн цехэй харюусалгатай участогуудта табигданхай. Цехэй начальнигаар Борис Вячеславович Наймушин ажаллана. Олон жэлэй турша соо тус заводто хүдэлжэ, хүнүүдээ һайса мэдэхэһөө гадна, үйлэдбэри хүтэлбэрилхэ талаар бага бэшэ дүй дүршэлтэй болоһон байна.

Цеховой комитедэй түрүүлэгшын тушаалда коммунист Адолий Пантелеймонович Юргин табигданхай. Коллективэйнгээ гэшүүдэй дунда социалис мүрысөө эмхидхэхэ, тэдэнэрэй эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхэ талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри нүхэр Юргин шадамараар толгойлжо байдаг. Энээнэй ашаар цехкомой гэшүүн бүхэн өөһэдынгөө уялгануудта харюусалгатайгаар хандадаг. Энэ талаар цехкомой гэшүүн Людмила Юргинагай аша габьяа онсолон тэмдэглэмээр.

Партийна бүлэгэй дүрбэн гэшүүд сэхэ үйлэдбэридэ табигданхай. Тэдэнэй тоодо үйлэдбэриин мастер Николай Иванович Мищенкын эдэбхитэй ажалые тэмдэглэхэ шухала. Армида болзорһоо гадуур алба хэһэнэйнгээ удаа заводто орожо хүдэлһэн нүхэр Мищенко хоёрдохи жэлээ мастерай тушаал даана. Энэ үе соо партийна бүлэгэй хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг юм.

Партийна бүлэгэй гэшүүд цехэйнгээ хүдэлмэришэдэй дунда социалис мүрысөө эмхидхэлгые улам һайжаруулха асуудалнууд тушаа саг үргэлжэ һаналаа табижа байдаг. Энээнэй ашаар мүрысөөнэй дүн саг соогоо гаргагдажа, бүхы хүдэлмэришэдэй дунда дуулгагдадаг юм.

Партийна бүлэгэйхид бүхы коллективэй абаһан уялгануудые болзорһоонь урид дүүргэхэ хэрэгтэ социалис мүрысөөнэй ехэ үүргэ дүүргэдэг байһые хараадаа абажа. Мүрысөөндэ хабаатай шухала асуудалнуудые профсоюзай, комсомолой гэшүүдэй хамтын суглаанай үзэмжэдэ табидаг байна. Энээнэй ашаар хүдэлмэришэн бүхэнэй эдэбхи үүсхэл, харюусалгань улам дээшэлнэ.

Цехэй партийна бүлэг өөрынгөө түшэг тулгуури болохо профсоюзай, комсомолой хүдэлмэри һайжаруулха асуудалда саг үргэлжэ һаналаа табижа байдаг. Мүнөө үедэ вагонно цехэй бүхы хүдэлмэришэд профсоюзай гэшүүд болонхой.

Комсомолой эмхиин хүдэлмэришье улам һайжарна. Мүнөө үедэ комсомолой эмхидэ хамта дээрээ 22 гэшүүд тоологдоно. Эдэнэр цехэйнгээ залуушуулай ёһотойл эмхидхэгшэдынь боложо, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, журам һайжаруулха хэрэгтэ жэшээ харуулан ябана.

Мүрысөө эмхидхэлгые һайжаруулха аргануудай нэгэн хадаа хүнүүдые моральна, материальна талаар урмашуулха асуудал болоно. Тиимэһээ энэ хэрэгтэ партийна бүлэг ехэ анхарал хандуулдаг. Мүрысөөнэй түрүүшүүл Хүндэлэлэй самбарта, ханын газетэнүүдтэ гаргагдахаһаа гадна, элдэб бэлэгүүдээр, аяншалха путёвконуудаар шагнагдадаг байна. Жэшээнь, һаяхан цехэй 10 хүн туристическэ путевкоор шагнагдажа, оронойнгоо баруун городуудаар аяншалхаяа мордоо.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, бүтээн гаргадаг продукциин шанар һайжаруулха асуудал партийна бүлэгэй анхаралһаа гарадаггүй. Энэ зорилгоор һүүлэй үедэ цехтэ эмхидхэлэй бага бэшэ хэмжээн абтаа.

Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэл болотор 8 һууритай тракторна вагон гаргадаг байгаа һаа, жэлэй эхинһээ 6 һууритай тракторна вагонууд бүтээгдэдэг болоо. Шэнэ вагон хуушанайхиһаа юугээрээ булюу һайн бэ гэхэдэ, нэгэдэхеэр, гоёор түхеэрэгдэнхэй. Эгээл һайн юумэниинь хадаа, хүнэй амархада таатай зохид болгогдоо. Шэнэ вагоной үшөө нэгэ булюу юумэниинь — эдеэ шанаха газарынь хубилгагдаа бшуу. Хэрбээ урдань хуушан вагондо байгшад зунай сагта эдеэгээ газаа шанадаг байгаа һаа, мүнөө шэнэ вагондо байгшад эдеэгээ сэхэ вагон соогоо шанаха аргатай болоһон байна. Энэ зорилгоор досоонь һайн котёл түхеэрэгдээ.

Цехэй партийна бүлэгэйхид мүрысөө дэлгэрүүлхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин шанар һайжаруулха асуудалнуудые шиидхэхэһээ гадна, шефтээ абаһан ажахыдаа туһалха хэрэгтэ анхаралаа табина.

Завод соогоо түрүүлжэ ябаһан вагонно цехэйхид Сэлэнгын совхозой Шанаагай фермые шефтээ абанхай юм. Эдэнэр хэрэгтэй сагтань фермын һаалишадта али болохоор туһалжа байдаг.

Сэлэн-Дүүмын заводой вагон бүтээдэг цехэй партийна бүлэгэйхид «Социалис мүрысөө саашадань улам һайнаар эмхидхэхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые хүтэлбэри болгон, табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхэ хэрэгтэ бүхы хүдэлмэришэдэй эдэбхи үүсхэл улам дээшэлүүлхээр зоригжонхой.

И. БАЛЬДИРОВ,
манай тусхай корр.

ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНТО ЗАВОДТО

УЛААН-ҮДЫН Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын завод. Эндэ оньһон түхеэрэлгэнүүдэй цехтэ хүдөө ажахыда хэрэглэгдэхэ түхеэрэлгэнүүдэй запчастьнуудые бүтээн гаргана. Тус цехтэ табадахи разрядай токарь, КПСС-эй гэшүүн Юрий Столяров эрхим һайнаар ажалладаг. Тэрэ халаанайнгаа нормо 140 процентээр дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: токарь Юрий Столяров.

Доодо зурагта: ЛВРЗ-гэй электровагонно участогай электро-түхеэрэлгэ заһабаридаг бригадын бригадир Николай Иванович Чернов. Тэрэнэй даадаг бригада халаанайнгаа даабари хододоо үлүүлдэг.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ПАРТИЙНА ХРОНИКО

ХЭЖЭНГЭ

Загаһатын совхозой партийна организаци залуу коммунистнуудай дунда ямар хүдэлмэри ябуулнаб гэһэн асуудал КПСС-эй Хэжэнгын райкомой бюро дээрэ һаяхан зүбшэн хэлсэгдэбэ. Совхозой партийна комитет, отделениинүүдэй партийна организацинуудай бюро залуу коммунистнуудые ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадуулха талаар шухала хэмжээнүүдые абанагүй гэжэ бюро тэмдэглэбэ. Энээн дээрэһээ боложо олон залуу коммунистнууд тодорхой партийна даабаригүй байна, партийна суглаанда хэлсэгдэхэ асуудалнуудые бэлэдхэлгэдэ, мүн тэрэниие зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсанагүй ... Устав тухай, партиин ... дын материалнуудаар ... хөөрэлдөөнүүд үсөөн ... нэ. Залуу коммунистнууд ... гаха, хүмүүжүүлхэ тухай ... дал партийна суглаануу ... парткомой ба партбюронуу ... седани дээрэ зүбшэн хэл... гүй.

Залуу коммунистнууд ... дэлмэри эриц һайжаруул... тэниие ниитын хүдэлмэр... хитэйгээр хабаадуулха, ... ри дээрэ түрүү үүргые ... лүүлхэ эрилтэ партиин ... бюро совхозой парткомо...

Р. ЦЫМ...

УЛААН-ҮДЭ

Түмэр замай Улаан-Үдын отделениин аппарадай коммунистнууд тросоото һунгалтынгаа суглаан дээрэ партийна бүлэгүүдэй хүдэлмэри һайжаруулха хэрэгтэ ехэхэн анхаралаа хандуулжа, тэдэнэй ажалда бии байһан дутагдалнуудые элирүүлэн шүүмжэлһэн байгаа.

Баталан абаһан тогтоол соогоо партийна бүлэгүүдэй хүдэлмэри һайжаруулха, тэдэниие тодорхойгоор хүтэлбэрилхэ гэжэ партийна бюрое уялгалһан юм.

Энэ тогтоолые дүүргэлтэ болгон, отделениин партбюро партгрупоргнуудай семинар һаяхан үнгэргэбэ. Семинар дээрэ ... газетын октябриин 26-ный ... то толилогдоһон «Паро... лэг ба мүрысөөн» гэһэн ... шэг зүбшэгдөө. Түмэр за... делениин хүдэлмэри, түсэ... социалис уялгануудай ... тухай партийна бюрогой ... тарь Н. К. Попов хөөрэ... Социалис уялганууда ... дүүргэгдэжэ байһан тух... дал партийна бүлэгүү... нууд дээрэ зүбшэн хэлэ... шиидхэгдэбэ.

М. САВЕ...

САБШАЛАНГАА ҮТЭГЖҮҮЛНЭ

Юһэдэхи класс дүүргэһэн Чагдар хүбүүн колхозой гаражда хүдэлхөөр ерээ бэлэй. Тэрэ гэһээр нилээд олон жэл үнгэрөө. Энэ хугасаада Чагдар трактор, автомашина жолоодохо мэргэжэл шудалһан байна. Энэ нүхэрнай нютагтаа дүй дүршэлтэй механизаторнуудай нэгэн гэжэ тоологдодог юм.

Зэдын аймагай «Мир» колхоздо луговодуудай отрядые хүтэлбэрилэгшөөр Чагдар Банзаракцаев хүдэлжэ эхилһэн юм. Тэдэнэр даажа абаһан нуга сабшалангаа һайжаруулхын тула үбэлэй шэмэрүүн хүйтэндэшье, хабарай хара һалхитайдашье оролдосотойгоор хүдэлһэн байха юм. Оролдосотой ажал дэмы талаар ошодоггүй юм гэжэ хүдэлмэрилэгшэ зон хэлсэдэг гээшэ. Луговодууд энэ жэлдэ харууһалжа байһан нуга сабшалангуудһаа үндэр баян үбһэ хуряажа абаба. Отрядай гэшүүдээр үнинэй механизатор, пенсионер Тумур Балдатарович Убугунов, Дмитрий Дамдинович Цыденов болон бусад хүдэлнэ. Тус отрядай гэшүүд 518 гектар сабшалан харууһална, тэрэнэйнь 298 гектарынь уһалагдадаг юм. Луговодууд сабшалан һайжаруулха хэрэгтэ ехэхэн хүдэлмэри хэнэ.

Тэдэнэр нуга сабшалан... гааһанһаа сэбэрлээ, ... отолжо жэгдэ болгоо. ... шаландаа 13 мянга 410 ... наг шэбхэ гаргажа тар... ха юм. Энэ жэлдэ эдэ ... гуудһаа хэды шэнээн ү... жээл хуряажа абааб гээд ... үзөө.

Банзаракцаевай хүтэл... отрядай гэшүүдэй хар... доболиг 220 гектар саб... 5020 центнер үбһэн хур... дунда зэргээр гектар ... 22,3 центнер үбһэн абта... раалагдаһан түсэбһөө ... 1940 центнер үбһэн х... Луговодууд уһалуурин ... тар сабшалангһаа 3822 ... үбһэ хууряажа абаа гэхэ ... гектар бүриһөө дунда ... 27,9 центнер үбһэ аба... Тэдэнэр сомоһон үбһөө... һон байна. Эдэ тоо бари... луговодуудай һайнаар ... гараһыень сүм гэршэлжэ...

Мүнөө үедэ эндэхи л... дууд хойто жэлэйнгээ ург... хай бодомжолно. Тэдэнэ... сабшалангуудаа үтэгжүүл... дэлмэри ябуулжа байнхай, ... нэр шэнэ табан жэлэй хо... жэлдэ үндэр баян үбһэнэй ... хуряажа абаха гэһэн дээ... уялга даажа абанхай ажал...

В. БАША...

Зэдын аймаг.

ЭРХИМ ЖОЛООШОДТО — УЛААН ТУГ

Байгша оной октябрь һарын гурбадахи арбан хоногой турша да республикын колхоз, совхозуудай таряа, овёщ хуряалга дээрэ ажаллаһан автоколоннонуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөнэй дүн һаяхан гаргагдаба. Эндэ Зэдын аймагай ажахынуудта өөһэдынгөө туһаламжа үзүүлһэн «Транссельхозтехникын» нэгэдэлэй предприятиин транспортна автоотряд (начальнигынь Г. Р. Соболев, месткомойнь түрүүлэгшэ П. К. Минин) мүрысөөндэ шалгараа. Тиин эдэнэртэ республикын Министрнүүдэй Соведэй, облпрофсоведэй дамжуулгын Улаан туг мянган түхэриг мүнгэн шантайгаар барюулагдаха болонхой. Эдэнэр октябрь һарын гурбадахи арбан хоногой түсэбые 123.1 процент дүүргэһэн байгаа.

ТОО, БАРИМТАНУУД

☆ Республикымнай механизатор, таряашад нёдондо Эхэ оронойнгоо амбаарта бүхыдөө 79785 тонно таряа оруулһан байбал, байгша ондо 83391 тонно шэнииисэ тушаагаа.

***

☆ Хэрбээ нёдондо 10 һарын туршада 101352 тонно һү тушааһан байбал, байгша ондо 1945 тонноор ехые худалдаба.

***

56031 мянган үндэгэн тушаагдаба.

АН ҮСХЭБЭРИЛДЭГ ФЕРМЭДЭ

Үдхэн Түжа ойн дундуур татагдаһан дардам харгын доодо захада түбхинэһэн, ангай фермэ. Тус фермые холоһоо харахада заахан аад, аятай зохидоор баригдаһан тэбхэгэр тэбхэгэр клеткэнүүд анхаралыетнай абаһаар лэ татахал байха. Тэндэ дүтэлхэ бүритнай ондоо хүнэй ерэһые мэдэһэн үнэгэд һүрэжэ гарахаар хусажа, гангиналдажа байгаад иишэ тиишээ харайлдаха юм.

— Илангаяа залуу үнэгэд ондоо хүнэй ерэхэдэ бэшээрхэжэ гангиналдадаг, хусалдадаг юм, — гэжэ ан үсхэбэрилэгшэ Лидия Яковлева хөөрэнэ.

Мүнөө тус фермэдэ 544 үнэгэн. 1697 толгой гүлгэн тоологдоно. Халтар хара үнэгэнэй арһа гүрэндэ олоор тушааха зорилго урдаа табиһан фермын коллектив эдэ үдэрнүүдтэ үнэгэдөө һайнаар эдеэлүүлжэ, харууһалжа байна. Эдэнэр мүнөө томо болоһон гүлгэдөө, мүн хүгшэрэд гэжэ ябаһан үнэгэдөө илгажа, тусгаар рацион дээрэ табинхай. Юуб гэхэдэ, хэнэйшье мэдэһээр, муугаар эдеэлүүлһэн ангай арһан муу шанартай, нооһониинь шэнгэн, зөөлэн, үнгэ муутай байхадаа, гүрэндэ тушаахадань доогуур сэнтэйгээр ошодог ха юм. Тиимэһээ хүйтэнэй эхилтэр тушаагдаха ангуудаа һайнаар эдеэлүүлжэ, эрхим шанартай арһа тушааха зорилго ан үсхэбэрилэгшэд урдаа табина бшуу. Энэ жэлдэ фермын коллектив 1600 толгой халтар хара үнэгэнэй арһа гүрэндэ тушааха түсэбтэй юм.

— Томо үнэгэн үдэртөө 550, гүлгэн 580 килокалоритой тэжээл эдихэ ёһотой. Иимэ тэжээл эдихэдээ, үнэгэнэй хүшэ шадалынь һайн, нооһониинь елэгэр, һайхан байдаг, — гэжэ фермын хүдэлмэрилэгшэд хөөрэлдэнэ.

Үнгэрһэн жэлдэ ангай фермын коллектив гүлгэ абаха жэлэйнгээ түсэб үлүүлэн дүүргэжэ, аймаг соогоо түрүү һууринуудай нэгые эзэлжэ гараа һэн. Мүн энэшье жэлдэ фермын ан үсхэбэрилэгшэд үнэгэдэйнгөө тоо толгойе олошоруулха талаар горитой амжалта туйлаһхай. Жэшээнь, эдэнэр байгша ондо эхэ үнэгэн бүриһөө 3,4 гүлгэ абаха байһан һаа, мүнөө тэрэнээ 3,5 толгойдо хүргэжэ шадаа. Эндэ ан үсхэбэрилэгшэ Лидия Яковлевна Яковлева нүхэдэйнгөө дунда түрүү һуурида ябана. Лидия Яковлевна үнэгэн бүриһөө 4,2 гүлгэ абажа шадаһан байха юм. Тиихэдэ Нина Ивановна Позднякова 3,9 толгой гүлгэ абажа түлжүүлээ. Фермын хүдэлмэрилэгшэд Клавдия Семёновна Цивилева, Татьяна Алексеевна Таксун-Сеге, Юрий Прокопьевич Орлов болон бусад һайн үрэ дүн туйлажа ябанхай.

Жэнэйшье мэдэхээр, ямаршье мал, аншье хадаа зохид һайн байрада байлгахада өөдэргэн, арһа, нооһониинь шье һайн, сэбэр байдаг гээшэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ тус фермын зарим гүлгэд байрын дутамаг дээрэһээ боложо 2—3-аараа нэгэ клеткэ соо байлгагдадаг һэн. Тиихэдэ бэе бэеэ носодог, эдеэгээ буляасалдадаг, хэрэлдэдэг байһан. Эдэ бүгэдые хараадаа абаһан фермын хүтэлбэрилэгшэд 300 толгой ангай байха гурбан байра шэнээр барижа, ашаглалгада тушааһан байна. Мүнөө гүлгэд ами амидаа, нэгэ-нэгээрээ клеткэ соо байлгагдадаг болоһон байха юм.

— Манай ангай фермэ найман отделенитэй. Отделени бүридэ нэжээд хүдэлмэришэн байха зэргэтэй. Тэрэ 60 эхэ, 12 эрэ үнэгэ харууһалдаг юм. Тиихэдээ жэлдээ 200—250 гүлгэ абажа түлжүүлхэ түсэбтэй байдаг. һайн байра байдалтай болоһон ан үсхэбэрилэгшэднай бултадаа абаһан уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын хойноһоо оролдоно, — гэжэ ангай фермые эрхилэгшэ Любовь Максимовна Борисова хөөрэжэ бэлэй.

Игэжэ Баргажанай аймагай ан үсхэбэрилэгшэд олзо ехэтэй хүдэлмэреэ эрхилжэ, ажахыгаа үшөө баян, ангуудаа үшөө олон болгохын хойноһоо шармайн оролдожо ябаһаниинь һайшаалтай байна. һаяар эдэнэр халтар хара үнэгэдэй эрхим шанартай арһа гүрэндөө тушаахаар бэлдэжэ байна.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

РОССИ ОЙ МОДООР БАЯН

РСФСР-эй ой модоной ажахын министр Пётр БОЛДЫРЕВ хөөрэнэ

СССР-най ой модоор баян юм. Нарһа, шэнэһэн, хуша ба жодоо, хуһан ба уляаһан, дуб болон яшал гэхэ мэтын үнэтэй сэнтэй элдэб модод ургадаг. Хуша гансал Советскэ Союзда ургадаг гэхэдэ болохо.

Бүхы оронойнай ой модоной 95 процентнь РСФСР-эй газар дээрэ ургадаг. Жэл бүри бэлэдхэгдэдэг модоной 90 процентнь РСФСР-эй хубида хүртэнэ. Ой модоной ба модо болбосоруулгын, целлюлозно-саарһанай болон лесохимическэ промышленностиин томо томо предприятинууд мүн лэ РСФСР-эй дэбисхэр дээрэ байдаг.

Модондошье харууһан хэрэгтэй

Росси ой модоор тон баян, теэд энэ баялигые зүбөөр ашаглаха хэрэгтэй. Тиигээгүй һаа, модогүй үлэшэжэ болохо бшуу. Ушар тиимэһээ эндэ хэдэн шухала асуудал дээрэ тогтохо хүсэлтэйб. Зарим капиталис оронуудта, жэшээлбэл, США болон Канадада ой модон элбэг. Гэбэшье модон хүнүүдэй, компаниинуудай үмсын мэдэлдэ байдаг. Тиимэһээ тэрэ эздынь бүхы оронойнгоо ашаг туһые бодохогүй, хара хубиял хараад байдаг. Энэ шалтагаанһаа тэндэ ой модо хамгаалха, ургуулха хэрэг бүхы гүрэн соогоо ябуулжа шададаггүй.

Социалис оронодо ой модониинь бүхы арадай баялиг гэжэ тоологдодог. СССР-тэ модо ехээр отолдог ааб даа, теэд унагаахаар болоһыень лэ бэлэдхэдэгбди. Тиихэтэеэ хамта, модо ургуулха, модонойнгоо нөөсые һэргээхэ ябуулга хэдэгбди. Модыень отолһон газарта сагдуул һуулганабди. Наймадахи табан жэлдэ (1966—1970 онуудта) РСФСР дотор һуулгагдаһан модоной талмай бүхы Англи, Дани, Норвегиин ой модоной талмайһаа үлүү гараа. Советскэ Союзда мододые аша туһаарнь гурбан ондоо болгон хубаадаг. Иимэ хубаарилга гансал Совет орондо хэгдэдэг гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энэ хадаа ямар нэгэн хүнэй һанаанһаа абаад хэһэн юумэн бэшэ, харин научна нарин тодорхойлолго болоно.

Ариг сэбэрые сахиха, аршаан курорт болон гол горхо, газарай хүрьһэ, тарялан хамгаалха зорилготой ой модон нэгэдэхи бүлэгтэ ородог. Мүн Сибирь ба Алас-Дурна зүгэй һамарта хушатай ой баһа энэ бүлэгтэ оролсоно. Иимэ ойнуудай ойро хүрэдэггүй, модыень отолдоггүй, харин гамтайгаар хамгаалжа, улам ехээр ургуулхые оролдонобди. Тиигэһэнэй ашаар манай хото городууд, һуурин газарнууд ой модоор хүреэлэгдэнэ.

Зоной элүүр энхые хамгаалга бүхы гүрэнэй зорилго болоһон. ганса мүнөө сагай бэшэ, мүн ерээдүйн зон тухай һанаагаа табидаг социалис байгуулалтын үедэ иимэ хүдэлмэри эрхилхэ арга олдоо.

Нютагай промышленностьда хэрэглэгдэдэг, уһа мүрэниие хамгаалдаг ой хоёрдохи бүлэгтэ ороно. Иимэ ой соохи зарим модыень отолдог гээшэ.

Модо унагаажа бэлэдхэдэг ойнууд гурбадахи бүлэгтэнь ороно. Иимэ ой СССР-эй Европодохи хубиин хойто хажуугаар, Ураал, Алас-Дурна зүг, Сибирь г. м. газарнуудаар байдаг.

Игэжэ СССР-тэ ой тайгада гурбан бүлэг болгожо хубааһан ушарые бүхы дэлхэй һайшаана. Швециин үмсын ой модоной королевскэ управлениин генеральна директор һаяхан Советскэ Союзда ерээд игэжэ хэлэбэ: «Ой модые бүлэгүүд болгон хубааһан ушар тэрэнэй баялигые хамгаалха, улам үргэдхэхын тула Совет гүрэнэй ехэ оролдолго гаргажа байһые гэршэлнэ. Манай Швецидэ иимэ хубаарилга байхагүй. Танай питомник, институдууд болон ой модо туршадаг дачануудаар ябахадаа, эрдэм шэнжэлгын ажалай тон үргэнөөр эрхилэгдэдэгые хаража ехэтэ гайхабаб. Модо ургуулагшадай хүндэ ажалые оньһожоруулхын тула ехэ юумэ хэжэ байнат».

Ойн түймэртэй тэмсэхэ аэрозоль

Ой модоной ажахы — тон орёо, түбэгтэй хүдэлмэри. Советскэ Союзда энэ асуудал бүхы талаһаа шэнжэлэгдэжэ шиидхэгдэдэг. СССР-эй Гүрэнэй ой модоной ажахын комитет, Союзна республикануудай гүрэнэй ой модоной ажахын комитедүүд болон министерствэнүүд энэ хэрэгые тааралдуулан эрхилдэг. Тиигэһэнэй ашаар элдэб зорилгонууд саг соогоо, түсэбэй ёһоор, бүхы талаһаа шэнжэлэгдэн шиидхэгдэдэг.

Россин Федерациин ой модоной ажахы Совет засагай жэлнүүдтэ арадай ажахын бэеэ дааһан һалбари болон хүгжөө. Тэрэниие хүтэлбэрилхын тула автономито республикануудаар 8 министерство, 66 областной управлени, 1840 лесхоз, лесокомбинат, леспромхоз, 7500 гаран лесничество, лесопункт байгуулагдажа, ой модо хамгаалха авиационно бааза, хүрьһэ шэнжэлхэ лаборатори, хүрьһэнэй муудалгатай тэмсэхэ, ургамалнуудые хамгаалха, намаг хатааха станцинууд эмхидхэгдээ.

Эрдэмтэд болон инженернүүдэй туһаламжагүйгөөр эдэ асуудалнуудые амжалтатайгаар шиидхэжэ шадахагүй байһамнай элитэ. Ороной тусхай институдууд болон конструкторска бюронуудаар ой модоной ажахы эрхилэлгэтэй холбоотой, үрэ ехэтэй арга хэмжээнүүд, оньһон техникэ зохёогдоно. Ойн түймэр—манай дайсан. Түймэр хэмжээлэшэгүй ехэ гай гарзада оруулдаг. Түймэртэй тэмсэхын тула эгээн шэнэ техникээр хангагдаһан 1830 пожарно-химическэ станци Россин Федерацида байгуулагданхай. Ойн түймэр сарахын тула химическэ арга, тэһэрдэг бодосуудые, аэрозоль хэрэглэхые совет эрдэмтэд дурадхаа. Тиигээд Советскэ Союзай ой тайгада түймэрэй гараханъ эли бодо үсөөрөө. Энээн тушаа СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин ой модоной институдай хүдэлмэрилэгшэдэй бэшэһэн номууд США, Югослави болон хариин бусад гүрэнүүдтэ хэблэгдэн гараа.

Ой тайгын үшөө нэгэ хоротон юуб гэхэдэ, модоной хорхой болоно. Тэрээнтэй тэмсэхэ биологическа арга совет эрдэмтэд зохёогоо. Хилын саанашье һайшаагдаһан энэ арга хэдэн жэлэй турша соо Красноярска хизаарай, Тувын автономито республикын ой тайгануудта туршагдаһан. Тиигээд яһала найдамтай байһаниинь элирээ; самолёдоор тэрэниие ой дээгүүр сасаһанай удаа хоёр-гурба хоноод шалгахада, модоной хорхойн 98—100 процентнь үхэһэн байдаг.

Манай Совет ороной намагтай газарнуудта нилээд ехэ ой тайга бии. Сибириин зарим районууд, СССР-эй Европодохи хубиин хойто хубинь тиимэ байна. Намагтай газарай модон набтар, шанар муутай байдаг. Тэрэниие болюулхын тула совет эрдэмтэд намаг хатааха дурадхал оруулаа. Юһэдэхи табан жэл соо (1971—1975 онуудта) миллион үлүүтэй гектар намаг хатаагдахаар хараалагдана.

Үтэгжүүлгэ модондо ямар нүлөө үзүүлхэб гэжэ тодорхойлһон шэнжэлгэ һонирхолтой. Туршалганууд Ленинградска, Псковско областьнуудта хэгдэһэн байна. Үтэгжүүлгын ашаар модод жэл соо 60—50 процентээр өөдөө нэ... ургадаг байба.

Совет эрдэмтэд, шэнжэл... ой модо харууһалха тусгаар ... шинануудые зохёогоо. ... ажалда амжалтатайгаар хэр... дэнэ. Модо отолһон газарта ... дуулнуудые һуулгалгатай хо... той олохон хүдэлмэри гара... шэ, харин машинын хүсөөр ... дэдэг болобо.

14 институт, эрдэм шэнж... олон лаборатори, туршалгын ... цинуудай эрдэмтэд ба ... техническэ мэргэжэлтэд СССР... ой модоной ажахыда хабаатай ... хы асуудалнуудые шиид... ябуулга хэжэ байдаг.

Ой модон үеын үедэ ургаг лэ

Ой тайгамнай баян. Теэд ... баян болгохын тула саг ү... оролдохо ёһотойбди. Энэ ... жэл соо 3,5 миллион гект... зарта сагдуул модод һуулг... хаар хараалагдана.

Ой тайга үеын үедэ а... таряашадай найдамтай туһал... газар уһыень хамгаалагша ... һан юм. 1975 он хүрэтэр к... совхозуудай 380 мянган ... тарялан хамгаалха модон һ... гагдаха. Ой модоной ажахые ... һайжаруулха, оньһон арга ... химизаци үргэнөөр нэбтэрүүл... модоной баялигые улам ашаг... гаар хэрэглэхэ гэжэ хараалагд... на.

Газар дайда, ой тайга, уһа м... рэн, сэбэр агаар, ургамалай ... лон амитадай аймаг тухай һана... гаа табижа, ашаг үрыень дээш... лүүлхэ гээшэ бидэ бүгэдэнэй ха... тын хэрэг мүн.

Байгаали, ой тайгые хамгаал... га — ниитэ гүрэнэй шухала з... рилго болоно.

(АПН)

«БУРЯАД ҮНЭН» газетын түүхэһээ 1921-1971

ЗОРИГ, ҮҮСХЭЛ БАДАРУУЛАГША

ДУРДАЛГА

«ШЭНЭ БАЙДАЛ»

ОКТЯБРИИН хубисхалай ...даадахи хүлгөөтэй жэл... Граждан дайнай сууриан— буугай дуун, утаа ... манай Үнгөө ню... хүрэтэр д у у л д а д а г, ...даг һэн. Партизан отрядуу... улаан гвардиин сэрэгшэдэй ...ие али олон үзэдэг байгаа. ... Үнгөөгэй буряадуудай нүү... ...тримаар һуудаг Обор, Булаг, ...эртэй нютагууд тэрэ үеын ...а тэмсэлэй гуламта байһан ...р харгыда, Петровский За... ...хото, Намал (Малета) зэргэ ...нуудта ойро оршодог бай... Тиихэдэ хубисхалда эсэргүү ...танай бүлэг томо хүсэнүүд ..., Хёлго, Хүдэри голнуу... ..., Хяагта, Хираан гэхэ зэргэ ...нуудта байһан. Тэдэниие да... ...зорилготой партизан болон ...н гвардиин сэрэгшэдэй тии...шэ ошохо, бусаха замынь гол түлэб манай нютаг дээгүүр гарадаг байгаа. Тэрэ үедэ нютагайхиднай улаа нэхэхэ, сэрэгэй ашаа шэрэхэ ажалда тон үргэнөөр хабаадалсадаг һэн. Тиимэһээ тэндэ хубисхалай нүлөөн ехэ, улаантан, сагаантан тухай хөөрэлдөөн таһардаггүй бэлэй.

Хаанта засаг унаа, Совет засаг тогтобо. Ажалшад адли тэгшэ эрхэтэй болоо. Хархис сагаан хаанай, баяд, ноёдой эрхэ зэргые хамгаалагша сагаантан усадхагдаха, һүнөөгдэхэ, улаан гвардида, партизан сэрэгтэ туһалха ёһотой гэһэн уряа, идхалга, ойлгуулгын хүдэлмэри эли бодо эршэтэй ябуулагдагша һэн.

Эгээл тэрэ үедэ, 1920 ондо, манай Үнгөө нютагта буряад һургуули нээгдээ һэн. Энэ хадаа Үнгөөгэй-Харуул гэжэ газарта, Будаашы-ахай гэдэг дархан үбгэнэй гэртэ байгаа. Шабинарынь—арба гаран буряад үхибүүд. Ута модон столой дэргэдэ һандайбша табяад һуугша һэмди. Багшанарнай—ород, буряад бэшэг мэдэхэ нютагай залуу хүбүүд—Бадмын Тагар Норбын Дарижаб хоёр байха. Зоной һайн дураар эмхидхэгдэһэн һургуули хадань, багшанарта салин үгтэдэггүй һэн хаш. Һуралсалнайшье нүүдэл буряад зоной эрхэ байдалтай зохидуулагдажа, 3-4 һара соол үргэлжэлдэг байгаа.

Тэрэ үедэ Обор-Үнгөө нютаг захиргаанай талаар Алас-Дурнын Совет республикын Гушадай хушуунда хамаардаг байһан юм.

1922 оной хабар газар хубаарилгын асуудалаар нютагай зоной суглаан болоо. Энэ суглаанда хабаадалсаһан минии эсэгэ нэгэ газетэ асарһан юм. Өөрөө бэшэг мэдэхэгүй хадаа намдаа уншуулжа һониниие мэдэхэ, миниингээ хэр зэргэ бэшэгтэй болоһониие туршаха һанаатай байһан бэзэ даа.

Урдань газетэ гээшые нюдэ амандаа үзөөгүй байгааб. Нэн түрүүндэ тэрэ газетын гаршаг — мори унаһан буряад хүнэй дүрэ зурагтай байба. Саашань ажаглажа үзэхэдэм, тэрэ зураг дээрэхи хүн гартаа ута эшэтэй туг баринхай. Туг дээрэнь «Шэнэ байдал» гэжэ һиилэһэн аржагар томо бэшэгыень үзэглэжэ уншаһанаа һананаб. Энэ хадаа минии түрүүшын уншалга һэн. Иимэ һонин зурагтай, бэшэгтэй газетэ үзэһэндөө, үшөө үзэглөөд уншажа шадаха байһандаа тон ехэтэ баярлаа бэлэйб.

Манай Мүндэртэйн адаг хотоной айлнууд сооһоо Үхин-баабай гэдэг үбгэжөөл, Аюшын Ошор, залуушаг хүн,—эдэ хоёр хуушан монголоор уншажа шададаг байһан. Тэдэнэр «Шэнэ байдал» газетэ уншажа, нютагайхидаа һонирхуулһан юм.

В. И. Ленинэй байгуулһан Совет засагай илан мандахын, үргэн эрхэ сүлөөтэ шэнэ байдалай батажахын түлөө ажалшан арад зоной эрмэлзэлгэ хүсэлые «Шэнэ байдал» газетэ бэшэһэн байгаа. Тэрэ һониной нүлөөгөөр Совет засагай ашатай байһан тухай, шэнэ байдалай мандан хүгжэхэ байһанда этигэлтэйгээр хүн зон хөөрэлдэдэг һэн.

«Буряад-монгол бидэнэй бүрин эрхэ мандаба.

Бүгэдын баяр болгожо, бултадаа бодожо барлая!» — гэһэн эхитэй арадай дуун тон үргэнөөр дэлгэрээ бэлэй. «Урдын юумэ ула болоо. Мүнөөнэй байдал зула болоо» гэһэн оньһон үгэ гараа. Мүн «Улаан тугаа мандуулаад, уласын сүрэ бадаруулаа...» гэһэн монголой хубисхалша дуун ханхинадаг болоһон юм.

«БУРЯАД-МОНГОЛОЙ» ҮНЭН»

1923 ондо Буряад-Монголой автономито Совет Социалис республикын байгуулагдахада, Обор-Үнгөө нютаг Шэтын областиин Бада буряадай хушуунай, удаань Хёлго-Хуасайн буряад райондо ороһон юм. Тиигэбэшье «Шэнэ байдал» газетын шэмэ таниһан буряад зон өөһэдынгөө үндэһэн хэлэн дээрэ гарадаг болоһон «Буряад-Монголой үнэн» газетые захидаг, уншадаг болоо һэн. 1924-1925 онуудай үедэ Обор-Үнгөө нютагаймнай хоёр залуу хүбүүд —Ниндак Цыбиков Даша Цыбенов хоёр Буряадай ниислэл Дээдэ-Үдэ хотодо ерэжэ, түрэл газетынгээ үзэг холбожо гаргадаг типографиин түрүүшын буряад хүдэлмэришэдэй вэргэдэ жагсаһан юм. Тэрэ хоёр залуушуул нютагайхидайнгаа дунда «Үнэн» газетэ үргэнөөр тараадаг, совет хэблэл тухай суртал номнодог, ойлгуулгамжын хүдэлмэри ябуулдаг бэлэй. Тэрэ сагһаа эхилэн Обор-Үнгөө нютагаймнай шэнэ һонин, ажал хүдэлмэриин амжалта, нобшо хойрог ябадалтаниие шобто хадхаһан хурса хурдан үгэтэй шүүмжэлэлшье «Буряад-Монголой үнэнэй» хуудаһанда толилогдодог болоһон юм.

1927 ондо Шэтын областиин буряад бага яһатанай үхибүүдэй һуралсаха дунда һургуули Шэтэ хотодо нээгдэбэ. Тэндэ нилээд олон буряад үхибүүд һуралсадаг байгаа. Тэрэ һургуулиимнай буряад хэлэнэй багша Ц. Бадмаев хэшээлээ ябуулхадаа, гол түлэб «Буряад-Монголой үнэн» газетэ, «Тэмсэлэй шэмэг», «Эрдэм ба шажан» гэһэн журналнуудай материалнуудые хэрэглэдэг бэлэй.

Буряад һурагшадай хамтын байрада захигдаһан «Буряад-Монголой үнэн» газетын ерэхые хүлеэжэ ядан байгша һэмди. Тэндэ хэблэгдэһэн материалнуудай дундаһаа Хоца Намсараевай, Бавасан Абидуевай бэшэһэн шүлэгүүдые онсоор һонирхон уншадаг һэмди. Тиихэдэ «Алсагар Мархайн» буланда гарадаг уран хурса үгэтэй шүүмжэлэлэй зарим мүрнүүдые сээжэлдэжэрхёод, али зохисотой үедэнь хэлэжэ ябадагаа мартагшагүйб.

Хорёод гаран ондо газетын хуудаһанда толилогдоһон Хоца Намсараевай «Монгол зөөхэ хэмээлээд» гэһэн шүлэг болон бусад зохёолнуудынь нютагай уран һайханай бүлгэмэйхидэй табидаг зүжэг наадан дээрэ уншагдадаг, олоной һайшаалда хүртэдэг байһан юм.

1930 ондо Буряадай ниислэл хотодо ерэжэ, «Буряад үнэн» газетэтэй хуби заяагаа холбон, мүнөө хүрэтэр ажаллаһандаа баяртайб. Пенсидэ гарабашье, «Үнэн» газетэ уншангүйгөөр үдэрөө үнгэргэдэггүй зандааб.

Буряад совет хэблэлэй 50 жэлэй ой—ажалшан арад зоноймнай үндэһэн соёлоо мандуулха, шэнэ социалис ажабайдал байгуулха, коммунизмын һаруул һайхан ерээдүйе зохёохо хэрэгтэ айхабтар ехэ үүргэ зорилго бэелүүлжэ ерэһэн, партиин хурса зэбсэгынь болоһон «Буряад үнэн» газетын алдарта ой мүн болоно.

Д. ЦЫБЕНОВ,
журналист.

Арадай багша алдартай

ҮНДЭТЭЙ БАЙХА ЁҺООРОО

...гажанай, Хурамхаанай ай... ...та БурАССР-эй габьяата ... Аюрзан Будаевич Будаи... ...мэдэхэгүй хүн үгы шахуу ... Юуб гэхэдэ, энэ хүмнай ... 1927 онһоо эхилжэ Барга... ...голой һуурин нютагуудта ...һан намтартай. Һүүлэй ... жэлдэ Хурамхаанай ай... ... Аргатын дунда һургуули... ...тематика, физикэ заажа ...

...ай шабинар мүнөө Эхэ ...гоо алишье зүгһөө баг... ...аршалдаг юм. Һаһан соо... ...гаһан шабинарайнь тоо... ...бтахаяа болинхой.

...шье мүрнүүдэй автор ба... Аюрзан Будаевичта заалга... ...тэрэнэй нэрые сэдьхэл зүр... ... һайханаар дурсажа яба... ...байха. Эрилтэ шангатайшье ...һайн зантай, шабинартаа ...һанахагүй багшадаа бидэ ...дуратай һэмди.

...лхан Хурамхаанаар ябаха... ...н багшатала уулзажа, тон ...айгаар хөөрэлдөөб. Тэед ... Будаевич даншье даруу ..., тиимэһээ өөр тухайдаа ... юумэ хөөрэжэ үгөөгүй. Гэ... би багша тухайдаа газе... уншагшадта хөөрэхэ гэжэ ...ээ хүм.

А. Б. Будаев Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаһан. Эхэ оронойнгоо олон яһатанай эрэлхэг хүбүүдтэй хамта фашис булимтарагшадһаа түрэл газар, уһаяа хамгаалалсаһан юм. Тиихэдээ яһала олон фронтнууд дээгүүр дайлалдаһан. Сээжэдээ дайшалхы орден, медальнуудые яларуулан, дайнһаа бусаһан юм гэдэг.

Аюрзан Будаевич наһанайнгаа зэргээр үнинэй пенсионер болоһон. Тэед дуратай ажалаа орхёогүй. Ном заахаһаа гадна, ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаададаг юм. Өөрөө үнинэй коммунист хадаа нютагаархидайнгаа урда лекци ходо уншадаг. Ехэнхидээ мухар һүзэгэй хойнолонгууд тухай, шажан номнолой хархис удха тухай лекци наһажаал багша уншадаг. Мүн баһа сэрэгэй-патриотическа темэдэ лекци уншажа, хөөрэлдөө хэжэ, эдир үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ горитой үүргэ дүүргэдэг. Хөөрэлдөө хэхэдээ, нютагайнгаа һонинтой, элдэб үйлэ хэрэгүүдтэй шадамараар холбодог байна. Эдэбхитэй бэрхэ лектор А. Б. Будаев «Знание» гэжэ республиканска бүлгэмэй Хүндэлэлэй дэбтэртэ оруулагдаа.

А. Б. Будаев үндэр наһатай болоһоншье һаа, һанаа амар һуужа шададаггүй багша, тиимэһээ хүндэтэй байха ёһороо бшуу.

Б. ГОМБОЕВ,
манай штатнабэшэ корреспондент.

Түнхэнэй аймагай «Аршан» курорт дээрэхи ажалшадые, амарагшадые хангаха мастерскойн эрхим сабхишан Жамбал Дармаевич Яжанов хүдэлдэг. Тэрэнэй бүтээһэн гуталнууд хододоо эрхим шанартайгаар оёгдоһон байдаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: сабхишан Ж. Д. Яжанов ажалдаа.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

МОСКВА. Гүрэнэй түүхын музей Москвагай ...лиин музейтэй, Ленинградай Эрмитажтай хамта ...ет республикануудай арадай урлал» гэһэн выс... США-да харуулхаяа бэлдэжэ байнхай. Выстав... «Совет арадай искусство», «Эртэ урда сагай Рос... искусство», «Совет республикануудай искусство» ... таһагуудта скифүүдэй алтан зүйлнүүд, XI—XII ... жэлэй Грузиин урлан бүтээгшэдэй дабтамал ...нүүд, XVII зуун жэлэй Украинын мастернуудай ... бүтээһэн зүйлнүүд табигдаха байна. Тус вы... Америкын 6 городуудта 8 һара соо харуулагда... ...ом.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: искусство шэнжэлэлгын эрдэмэй ... Марина Михайловна Постникова түүхын эрдэмэй кандидат Серафима Кузьминична Жегалова хо... ...тэдэнэй экспонадуудые шалажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

АЙЛ БҮХЭНДЭ—ГАЗЕТЭ, ЖУРНАЛ

ЗАХИЛ ДҮҮРЭБЭ

СЭЛЭНГЭ. Ноёхон нютагай ажахын Түхэм тосхоной ажалшадай дунда ерэхэ жэлдэ тараагдаха хэблэл захилса саг соогоо дүүрэбэ. Тосхоной механизаторнууд, малшад, багшанар дуратай газетэ, журналнуудаа захижа абаһан байха юм.

Би 10 гаран жэлэй туршада хэлхеэ холбооной Ноёхоной отделениин, колхозойнгоо парткомой даалгабаряар холын гүүртэ, отарануудаар ябажа, Түхэм тосхоной ажалшадай дунда хэблэл тараалсадагби. Илангаяа 1972 оной газетэ, журнал нютагай ажалшад олоор захижа абаба. Жэшээнь, үнгэржэ ябаа жэлдэ 1075 хэһэг газетэ, журналда захил хэгдэһэн байбал, харин ерэхэ жэлэй 1140 хэһэг хэблэлдэ захил хэгдэһэн байна.

Иигэжэ дурсагдагша тосхоной, мүн харьяата гүүртэ, отарануудай айл бүхэн газетэ, журнал захижа абаһан байха юм. Тиихэдэ энэ жэлдэ хэгдэһэн захил хаа хаанагүй эмхи гуримтайгаар, һаад тойбогүйгөөр үнгэргэгдэһэниие тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энээндэ ажахын хүтэлбэрилэгшэд, колхозой, отделенинүүдэй бухгалтернууд, тоо бүридхэгшэд өөһэдынгөө хубитые оруулалсаа, туһалалсаа гэжэ нэн түрүүлэн тэмдэглэхэ хүсэлэнтэйб.

Захил хэгшэдэй ехэнхидынь түрэл хэлэн дээрээ гарадаг «Буряад үнэн», аймагайнгаа «Улаан Сэлэнгэ», «Буряадай залуушуул», «Сельская жизнь», «Комсомольская правда», «Известия», «Правда», «Советская Россия» болон бусад газетэнүүдые, «Байгал», «Огонёк», «Здоровье», «Сельский механизатор» журналнуудта, мүн үхибүүдэй уншамаар «Мурзилка», «Весёлые картинки», «Костёр», «Пионер» гэхэ мэтэ хэблэлдэ захил олоор хэгдэбэ.

Энээнһээ гадна, коммунистнар, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд газетэ, журналнуудта ехээр захил хэһэн байна бшуу. Жэшээнь, ахалагша хонишон, коммунист Доржи Сымпилов, залуу хонишон Доржи Цыренов, механизаторнууд Иван Цыдыпов, Дугар Бадмацыренов, комсомол басагад Валя Очирова, Галя Балданова болон бусад гэр бүлэ дээрээ 30-40 түхэриг хүрэтэр хэблэл захиба. Иимэ баримта тоолохо болоо һаа олон.

С. БИЛИКТУЕВ,
хэблэл тараалгаар ниитын түлөөлэгшэ.

ЗОНДОО ХҮНДЭТЭЙ ПОЧТАЛЬОН

Варвара Тимофеевна Фролова Улаан-Үдын почтамтын хэлхеэ холбооной 13-дахи отделенидэ почтальоноор ажаллахаяа 1966 ондо ерээ һэн. Энэ эхэнэр сугтаа хүдэлдэг нүхэдһөө юугээрээшье шалгардаггүй шэнгеэр абаһаар һанагдаха. Бусад почтальонууд шэнги сүүмхээрээ дүүрэн бэшэг, газетэ, журналнуудые хэжэ, участогтаа ажаһуудаг айлнуудаар ябажа, тэрэнээ саг болзор соонь тараадаг, пенсионернүүдтэ пенсиень асаржа баясуулдаг. Энээндэнь тусгаар юумэн үгыл даа. Ажалдаа иимэээр хандаха хүн бүхэнэй нангин уялга ха юм. Гэбэшье хүнэй элдэб гуйлтые ярангүй, тэсэмгэйгээр шагнажа абаад, тэрэнииень дүүргэжэ үгэхые үнэн сэдьхэлһээ оролдодог һайн абари зантай хүн гэжэ Фролова олоной дунда мэдээжэ болонхой.

Нүхэр Фролова тус отделенидэ табан жэлэй туршада ажаллаха зуураа, участогайнгаа айл бүхэниие һайн таниха болонхой. Хэрбээ ямар нэгэн бэшэгэй гү, али бандеролиин буруу адресаар хүрэжэ ерээ һаань, эзэнииень олоод лэ дамжуулжа үгэдэг. Энээхэн ганса ушар участогайнгаа хүн бүхэниие һайн мэдэхэ байһыень гэршэлжэ үгэнэ. Жэл бүри олохон ажаһуугшадай ондоо тээшээ нүүжэ ошодог, шэнэ айлнуудай зөөжэ ерэдэг байгаашье һаань, Варвара Тимофеевна бултыень саг соонь мэдэжэ абаад, тэдэнэй нэрэ дээрэ ерэһэн бэшэгүүдыень дамжуулһан лэ байдаг.

Ажал хүдэлмэридөө оролдосо хэшээлтэй байһанайнгаа түлөө Варвара Тимофеевна цехэйнгээ профсоюзай комитедэй гэшүүнээр һунгагдаа һэн. Тиимэһээ коллективэйнгээ ажабайдалтай нягта холбоотойгоор ажалладаг юм. Түсэб даабари хэр бэелүүлэгдэнэб? Тэрэниие дүүргэхын тулада юу хэхэ хэрэгтэйб?—гэхэ мэтэ асуудалнууд почтальоной һанаа ходо зобоодог, энээндэ харюу олохые оролдодог.

Һүүлэй хсёр һарын туршада тэрэ 1073 түхэригэй марка хүн зондо худалдаа. Энэ хадаа почтальоной ехэхэн амжалта мүн.

Н. ХАЗАГАЕВ.

ХИЛЫН саанаһаа

Түрүүшын совет выставкэ

БАНГИ. (ТАСС). Центрально-Африканска республикадахи совет промышленна түрүүшын выставкэ ноябриин 10-да ороной ниислэл — Банги хотодо нээгдээ. Советскэ Союзһаа абаашагдаһан элдэб янзын эд бараан, эдеэ хоолой зүйлнүүд: фотоаппарат, час, бүд, амһарта, оёдолой машина, консервэ, кухни ба гэрэй хэрэгсэлнүүд, электроприборнууд, хүдөө ажахын ба авиационно техникын модельнүүд эндэ табигдаба.

Олон янзын фото-зурагууд совет хүнүүдэй ажабайдалтай танилсуулна.

ФКП-гэй хараа бодол

ПАРИЖ. (ТАСС). Франциин Коммунис парти ороноо демократическа ёһоор хүтэлхэ зорилготой программаяа үргэн улад зондо тайлбарилха кампани эхилбэ. Парижай оршондохи Ливаллуа-Перре гэжэ нютагта ехэ суглаан боложо, зургаа мянган түлөөлэгшэд — коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүд хабаадаа. Компартиин хүтэбэрилхы ажал ябуулагшад: Жорж Марше, Робер Балапже, Аан Канапа, Рене Андрие болон бусад суглаанай президиумдэ һууба.

ВФП-гэй мэдүүлгэ

ПРАГА. (ТАСС). Чилидэ арадай нэгэдэлэй правительствын тогтоогдон байгуулагдаһаар нэгэ жэлэй ойтой дашарамдуулан, Профсоюзуудай Бүхэдэлхэйн Федераци арадай нэгэдэлэй правительствын түрүү хараа бодолые дэмжэһэн мэдүүлгэ тунхаглаа.

Чилиин ажалшад болон арад түмэндэ аха дүү ёһоной талархал ба дэмжэлгээ элирхэйлэн мэдүүлхыень элдэб оронуудай, түбинүүдэй ажалшадые, профсоюзуудые ВФП уряална.

Марсын зураг буулгажа эхилээ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). «Маринер-9» гэжэ американ автомат станци 850 мянган милиин зайда дүтэлөөд ябахадаа, Марсын дүрэ зурагые буулгажа эхилээ. Марсын нюруу дээрэ һүүлэй долоон неделиин турша соо болохо гэжэ барсаагдаһан тооһото шуурганай мүр сараае фото-зурагуудһаа хараха гэжэ американ эрдэмтэд барсаана.

52 хүниие сүүдлэбэ

КАРАЧИ. (ТАСС). АПП агентствын Даккиһаа дамжуулһанай ёһоор, Зүүн Пакистанай граждан эмхинүүдтэ хүдэлдэг 52 алба хаагшые 14 жэлээр түрмэдэ хаахаар тусхай сэрэгэй сүүд шиидхэбэ. Мүнөө байгаа сэрэгэй засагта эсэргүү ажал ябуулгын түлөө энэ саг болзорто хааха һаа гадна, зөөри зөөшынь 50 процентые хураан абаха тухай шиидхэбэри гаргаа.

Гүрэнэй хиналта тогтоогдоо

ЛИМА. (ТАСС). Перугэй правительство хэлхеэ холбооной ба мэдээсэлэй бүхы хэрэгсэлнүүдтэ, тэрэ тоодо гадаадын хүнүүд гү, али компанинуудай мэдэлэй хэрэгсэлнүүдтэ гүрэнэй хиналта тогтоогоо.

Засагай газарай тогтоолой үндэһөөр, телефон ба телеграф уласай телекоммуникациин компаняар дамжуулагдан, гүрэнэй зүгһөө ашаглагдаха болоно.

О. Мартинай хэрэгые хаража эхилбэ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Америкын түрүү үзэл бодолто профсоюзна хүтэлбэрилэгшэ Джозеф Яблонски гэгшые 1969 оной декабриин 31-дэ алаһан хүлһэнэй бандидуудай нэгэн — О. Мартин гэгшын хэрэгые хараха сүүд Вашингтон хотодо (Пенсильваниин штат) болжо эхилээ. Энэ гэмтэ ябадалда хабаадаһан К. Вили гэгшэ гэршэ боложо жюрин гэшүүдэй урда үгэ хэлэхэ зуураа, Яблонскиие алагшадта «танигдаагүй хүн» 5200 доллар түлэһэн, уридшалан бэлдэгдэһэн табан хүн тэрэниие алаһан юм гэжэ мэдэрбэ.

ХОРОТО ААШАНУУДЫЕ БОЛЮУЛХА

МОНТЕВИДЕО. (ТАСС). Республикын президентын тушаалда кандидат Либер Сереньи гэгшые Роча хотодо болохо митингын үедэ алаха гэһэн һэдэлгэ Уругвайн олониитын түлөөлэгшэдэй зүгһөө эрид буруушаагдаба. Ороной түрүү үзэлтэй парти, эмхинүүдэй байгуулһан үргэн ниитэ фронтын гүйсэдхэхэ комитет хорото этэгээдүүдэй харата түсэбүүдые буруушааһан мэдүүлгэ тунхаглаа. Буржуазна партинуудай дэмжэлгэдэ түшэглэн, хорото этэгээдүүд орон соо дураараа аашална гэжэ тэрэ мэдүүлгэ соо тэмдэглэгдэнэ.

Национальна радио ба телевиденеэр үгэ хэлэһэн Либер Сереньи гэгшэ үргэн ниитэ фронтын түлөөлэгшэд ороной хүн зоной дунда ехэ нүлөөтэй болоо гэжэ тэмдэглээ. Тиимэһээнь лэ капиталис монополинууд үргэн фронтһоо айжа эхилээ. Американ «эксперт-нүүдэй» зүбшэлнүүдые хүтэлбэри болгодог элдэб фашис эмхинүүд үргэн ниитэ фронтын түлөөлэгшэдтэ эсэргүү ябуулгануудай түлөө сэхэ харюусаха ёһотой гэжэ Либер Сереньи онсолоо.

Дахинаа урагшагүйдэбэ

БРЮССЕЛЬ. (ТАСС). «Юрэнхы дэлгүүрэй» соведэй сесси ямаршье үрэгүй дүүрээ. Энээндэ хабаадаһан зургаан ороной түлөөлэгшэд Даниин, Англиин, Норвегиин ба Ирландиин түлөөлэгшэдтэй хөөрэлдөөнүүдые хэжэ, загаһа агналгын асуудалаар үгээ ойлголсохо һэдэлгэ гаргаба.

«Юрэнхы дэлгүүртэ» орохо һанаатай дүрбэн орон «Юрэнхы дэлгүүртэ» хабаатай оронуудай гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй энэ асуудалаар оруулһан дурадхалнуудые абахаяа арсаад, сессинь хөөрэлдөөгөө хойшолуулха баатай болобо.

«Зургаанай бүлэгтэ» оролгоёо гадаадын политикын, валютын, экономическа ба мүнгэнэй асуудалнуудаар өөһэдынгөө бэеэ даанхай байдалһаа арсаха ябадалтай холбохо хүсэлэнгүй байнабди гэжэ Норвеги, Дани мэтын хэдэн оронууд ойлгуулаа.

Хашажа мүрдэжэ үргэлжэлһөөр

ДУБЛИН. (ТАСС). Ноябриин 9-нэй һүни Хойто Ирландиин католическа кварталнуудта английска сэрэгүүдэй нэгжүүл хэһэнһээ уламжалан, 20 шахуу хүн бариггдажа хаагдаа. Урда үдэрынь 40 хүн хаагдаһан байгаа.

Тусхай мэдээнүүдэй ёһоор, онсо этигэмжэ түлөөлэлгэ тухай хуулиин гаргагдаһанһаа хойшо Хойто Ирландида 900 гаран хүн баригдажа хаагдаһан байна. Гэдэнэй 300 шахууинь Лонг Кеш гэжэ концентрационно лагерьта нохойнуудтай автоматчигуудай хиналта доро байдаг.

Тусхай мэдээнүүдэй ёһоор

ДЕЛИ. (ТАСС). Индиин хэблэлдэ тунхаглагдаһан тусхай мэдээнүүдэй ёһоор, Зүүн Пакистанһаа хашагдан зугадаһан 9 миллион 700 мянган хүн мүнөө Индидэ ошонхой байна. Эдэнэй олонхинь — 7.296.511 хүн Баруун Бенгалида сугларанхай. 1,3 миллиониинь Трипурай союзна газар дээрэ (эндэхи һуурин зониинь 1,5 миллион хүнһөө бүридэнэ), 604 мянган хүн Мегхалайда (нютагайнь зон — 983 мянган хүн болоно.).

Хашагдан зугадагшадые байлгаха 939 лагерь ороной табан штаб дотор эмхидхэгдээд, тэндэнь зургаа миллион үлүүтэй хүнүүд байлгагдана.

Хилэ дээрэ тулалдаанууд болоно

ДЕЛИ. (ТАСС). ЮНИ гэжэ информационно агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Уриин районДохи хилын баруун хубида (Кашмирай губи талада) Пакистанай ВВС-эй самолёдууд һүүлэй үдэрнүүдтэ Индиин агаарай дайда хүдар гурба дахин добтолон ороһон байна. Индиин ВВС-эй истребительнүүд хилэ дабагшадые намнаа.

ХЭЛСЭЭН БАТАЛАГДАБАШЬЕ...

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Окинавые Японой захиргаанай хиналта доро бусааха тухай Вашингтон Токио хоёрой хоорондын хэлсээе США-гай сенат һайшааба.

Гэхэ зуура, 27 шахуу жэлэй турша соо эндэхи аралнуудые эзэмдэжэ байһан американ сэрэгшэд тэрэнээ болиюулхань гэһэн удхатай бэшэ байна. Хэлсээн дотор хараалагдаһанай ёһоор, аралнууд дээрэхи сэрэгэй баазануудые саашадаашье болзоргүйгөөр хэрэглэхэ арга Пентагондо хангагдана. Энэнь, үнэндөө, Алас-Дурна зүгтэхи американ сэрэгэй плацдарма болгожо тэдэниие хэрэглэхэ арга олгоно. Окинавые США 1972 оной июниин 30 хүрэтэр Япондонь бусааха ёһотой гэжэ хэлсээн дотор хэлэгдэнэ.

Дайлалдахаяа арсана

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Урда Вьетнамда байһан 1000 шахуу американ солдадууд США-гай конгрессто тусхай бэшэг эльгээжэ, Зүүн-Урда Азидахи американ эзэрхэг түримхэй ябуулгые эрид буруушаадаг тухайдаа мэдүүлбэ.

«ОКТЯБРИИН ТУЯА»— АПН-эй ШЭНЭ ЖУРНАЛ

«Октябриин туяа» гэжэ Хэблэлэй һонинoй агентствын (АПН-эй) нийтэ-политическэ журнал монгол хэлэн дээрэ анха түрүүшынхиеэ хэблэгдэн гаража, уншагшадтаа хүргэгдэбэ. Энэ хадаа совет болон монгол олониитын соёл культурын ажабайдалда ехэхэн удха шанартай үйлэ хэрэг боложо, халуунаар угтагдаба гэжэ онсолон тэмдэглэмээр.

Теэдшье энэ үйлэ хэрэгүүдтэй дашарамдуулан. Совет монголой хани барисаанай бүлгэмэй правлениин түрүүлэгшэ, Советскэ Союзай Маршал С. М. Будённый, мүн МНРП-гэй ЦК-гай секретарь, Монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй правлениин түрүүлэгшэ Б. Лхамсурэн гэгшэд дурсагдаһан журналай редакцида халуун амаршалгаяа эльгээһэн, баяр талархалаа элирхэйлһэн байна.

Журналай түрүүшын номер «Агуу ехэ Октябрь ба Совет-монгол хани барисаан» гэһэн түрүү бэшэгээр эхилнэ. Гадна Совет ороной ажабайдал тодорхойгоор харуулһан «Москва хотын мүнөөдэр ба үглөөдэр», «Электрижүүлгын үе шатанууд», «Пролетариин интернационализмын туг доро», «Совет эрдэм наукын ерээдүй тухай», «Хүдөө нютагай шэнэ үе» болон бусад удха түгэлдэр статьянууд, М. Шолоховой «Малшан», С. Аксаковай «Улаан сэсэг» гэжэ рассказууд, бусад материалнууд олохон фото-зурагуудтайгаар бүгэдын анхаралда табигдаба.

Эдэнь монгол нүхэдэй—ажалша малшадай, интеллигенциин, һурагшадай, залуушуулай нилээд ехэ һонирхол татаха бэзэ даа.

Саашадаа, шэнэ жэлһээ эхилжэ, тус журнал һара бүхэндэ хоёр дахин гаргагдажа байха юм. Тиихэдээ Советскэ Союздахи социалис болон коммунис байгуулалтын дүй дүршэл тухай, совет арад зоной ажабайдал, дайшалхы жэлнүүдэй, мүн амгалан сагай үедэ совет хүнүүдэй гаргаһан гайхамшаг баатаршалганууд тухай, СССР-тэхи ажахы, эрдэм наука, соёл культурын хурдан түргэн дабшалта тухай, совет-монгол хани барисаан, харилсан туһалалсалга тухай, совет уран зохёол болон искусство тухай материалнуудые хэблэжэ байха юм.

Гадна ород болон совет элитэ уран зураашадай бүтээлнүүдэй үнгэтэ буулгабаринууд, онсо һонин барилганууд, Советскэ Союзай үзэсхэлэн һайхан байгаалита хизаар нютагууд тухай фото-зурагууд журналай хуудаһануудые шэмэглэхэ юм.

Мүн үхибүүдэй уншаха үльгэр, онтохонуудһаа эхилээд, гэр доторойнгоо ажал яажа сахиха тухай эхэнэрнүүдтэ зүбшэл хүрэтэр, элүүрые хамгаалга, шатар наадан, хоол унда хэхэ «нюусанууд», шэнэ дүрсэ маягтай хубсаһануудһаа эхилээд, бусадшье һонирхолтой зүйлнүүдые эндэ оложо, уншажа болоно.

Дулгар ДОРЖИЕВА

ЭХЭДЭЭ

Түрэжэ байхадам,
Тойроод юунэй болоһые
Таахань намда хүшэр даа...
Холын тэрэ нажар —
Хүнэй шэхэндэ хажар.
Эхэ нангин ороной
Эрэлхэг хүбүүд, басагад
Шүдэдөө зуужа, шуһаяа адхажа,
Шуурган мэтэ—һомон соогуур
Бэрхэ гэгшээр тулалдаа...
Эрхэ бэшээр унаа...
Эхэ ороноо хамгаалха
Ехэ байлдаанда дайлалдаа.
Эхэ, хуби заяаем тухайлан.
Эсээшье һаа, унтажа ядаа хаш.
Ехэ шэрүүн сагай байгаашье һаань,
Эсэгэ оромнай үргэхэ гэжэ найдааш.
Шиниингээ хөөрэхые дуулаашьегүй һаа,
Хүршынгөө хөөрэһые бэшэнэм даа.
Түрэл оронойнгоо эльгэн соо тэршэлэн,
Түлжэжэ өөрөө эхэ болооб,
Эхэм, зүбөөр найдааш гэнэм даа.

ШИНИИ НЮДЭН

Он жэлнүүд оодоролдон,
Ондоо болгоно олон юумэ.
Харин шинии харахан нюдэн
Хажуудам мүнөөш хараһан мэтэл.
Ушаран, зугаалан нүхэсэнэ хүнүүд,
Үнгэрэн ошоно дуранай һүнинүүд.
Гансал шинии инаг нюдэн
Гасалан мэтэ сэдьхэлдэм.
Һарын һаарал толон доро
Һайхан бодол ходол ерэдэг.
Һанаандам мүнхэрһэн шинии нюдэн
Ухаандам намайе инагаар эрьедэг.
Дуулим дэлхэйн хүрьһэн дээгүүр
Дуугаа дуулан ябахадам,
Урдам ялалзаад шинии нюдэн
Уряал мэтэ сэдьхэлдэм.
Жабхалан сагай замай толон,
Амгалан ажалай алдар олон.
Шинии нюдэн хүсэл болон,
Жаргал мэтэ сэдьхэлдэнь.

Д. ДАМБИЕВ

БЭЕЭ ХАРААНАБ

[Архинша ябаашын гэмшэл]

Үргэлжэ гэртээ гансааран
Үгсыжэ һуухам хүшэр болоо.
Жайшаншье гэжэ айл болохын
Харгы ябадал хэхэ болоо.
Хархандайн басаһан Хандама
Хадамһаа һалажа ерээ гү?
Архияа хаяһан намда
Ерэхэ байха—маргалтайгүй гү?
Хадада наранай шургамсаар,
Хархандайн тээшэ гэшхэлбэб.
Хамаг бүхы һанаагаа
Хандама басаганда хэлэбэб.
— Нэгэ архиншанһаа һалаад,
Нүгөө архиншандань ошохогүйб.
Ябуужам гансааран нүхэргүй,
Яахашьегүйб, һанаа зоборигүй, —
Гэжэ түргөөр хэлээд,
Гэдэргээшье харангүй арилшоо.
Мүнөө болоод байхада,
Муухан гэртээ һуунаб даа.
Архинша ябаһанаа хараажа,
Гансахан сусалаа үлеэнэб даа.

УРДАНАЙ СЭСЭ БУЛЯАЛДААН

Нэгэ гэжэ юун бэ?
Нэрэгүй хүн байха юм аал.
Хоёр гэжэ юун бэ?
Хоёр хүн уулзаад,
мэндэшэлдэнгүй гараха юм аал?
Гурба гэжэ юун бэ?
Гурбан тулга байһан хойноо,
Шэрэм болонгүй яахаб.
Дүрбэ гэжэ юун бэ?
Дүрбэн хана бодоһон хойноо
Гэр болонгүй лахаб,
Таба гэжэ юун бэ?
Талхигүй һамган арһаяа юугээр элдэхэб?
Зургаа гэжэ юун бэ?
Зуудаг нохойһоо айхагүй хүн байха аал?
Долоо гэжэ юун бэ?
Долоон үбгэнэй үрхэ дээрэ ерэһэн
Хойно үүр сайнгүй яахаб.

Ц. БАТУЕВАГАЙ суглуулбариһаа.

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

- Хүмүүжүүлгын шухала асуудалнуудай нэгэн.
- АПН-эй шэнэ журнал.
- *Залуу бэшээшын шүлэгүүд.*
- Шог ёгто мүрнүүд.
- Арадай аман үгэһөө.

ЭДЭ ТААБАРИНУУДЫЕ ХАДУУГЫТ!

БАЙГААЛИ, ЗЭРЛИГ БА ТАРИМАЛ УРГАМАЛ

Дэлгэр ехэ добуун,
Дээбэри ехэ хабхаг.
Хоёр ялагар шагаабари,
Долоон мэдээшэ үбгэд,
Зургаан заабарниша һамгад.
(Газар, тэнгэри, һара, наран, долоон үбгэд мүшэд, сог мүшэд).

Бүлсэгэр шарахан шубуухай
Бүхэли дайдые горсолоод,
Хонолгодоо яаран шуумайжа,
Хужарай маахайда хоргодобо.
(Наран).

Сагаагшаниинь
Сагаан хөөһэ бууараад,
Хадые уруудан харайжа арилба.
Харагшаниинь
Халуун наранда
Ха гуяа шаража тэнжэбэ.
(Хабартаа саһанай хайлаха, газарай гэдэхэ).

Дулаахан сагаахан хүнжэлдөө
Дууран унтажа хэбтэтэрни,
Ханилсан гансам ерэжэ,
Хасарыем таалажа һэрюулээд,
Хара самса үмдүүлжэ,
Ногоон тэрлиг хэдэрүүлбэ,
Шара пулаад боолгожо,
Шүрэ татуур зүүлгэбэ.
(Газар дайда, жэлэй дүрбэн саг).

Дүнэн бухын дуун һайхан,
Дүрбэлжэн аргамжын эршэ һайхан.
(Тэнгэриин дуун, сахилгаан).

Ерэнхэйэй ехэ азарга
Ехээр инсагаалба,
Боронхоной борогшо гүүд
Бултадаа унагалба.
(Дуута бороо, үрэжэлтэ ургамал).

Хара торгон хүнжэл соо
Хабар мансылһан хөөхэймнай
Һахал ургажа һагсайшоод,
Нюдөө харан энеэбхилэн
Найган дохин мэндэшэлһээр,
Наашаа бодожо ерэбэл даа.
(Таряан).

Хурса һоёо һахалтай,
Хуба шарахан нюдэтэй,
Үндэр наринхан бэетэй,
Үргэн зондо хүндэтэй.
(Таряанай хоолос).

Бүдээхэйн басагад
Бүһэ нэгэтэй
(Таряанай боолто).

Туршагарнуудынь
Туугдан арилба,
Тугжагарнуудынь,
Туласалдан гээгдэбэ.
(Ороохо хиидхэхэ).

Хүзүүгүй аад эдихэнь ехэ,
Хүлгүй аад, гүйхэнь хурдан.
(Тээрмэ).

Хүбхэн хүбүүн
Хөөһөөр бөөлжөө.
(Талха татаха).

Торгон дэгэлтэ
Тобшоо даажа ядаба.
(Жэмэстэ ургамал).

Үнэһэн соо
Үхэһэн бөө бөөлэбэ.
(Үнэһэндэ булагдаһан хартаабха).

Шүрэ домбо
Үбһэн таглаатай.
(Нохойн хоншоор).

Улаахан пулаадтай,
Ногоохон һабхагтай,
Сагаахан һабатай
Сасагхан һахалтай.
(Улаалзай, тибһэн).

Сэгээн талын адууе
Сыбэн хүхөөр хуряаба.
(Үбһэ сабшаха).

Дүнэн бухын хэбтэһэн газарта
Дүрбэн жэлдэ ногоон ургабагүй.
(Һүриин һуури).

Зонхобын зургаан
Зуһаг ямаадууд
Үбэлэй шуурганда үхөөгүй аад,
Зунай бороодо зууража үхэшөө.
(Сог мүшэд).

Хадын саанаһаа
Халзан хуса бултайба.
(Һара).

Үргэн талые бүрхөөһэн
Үй түмэн адууһа мал,
Урга бариһан малшан
Урдаһаа хойшонь залаба.
(Тэнгэри, мүшэн, һара).

Уулзаһанаал залгижархидаг аад,
Уһа саһанһаа айдаг удамтай.
(Гал түймэр).

Дайдада гурбан хомхой.
(Гал, уһан, һалхин).

Бата-Мүнхэ ДЫШЫНОВ.

— Хүбүүнтнай хаана һурадаг агшаб даа?

— Улаан-Үдын интернат-һургуулида.

— Хэды түхэрнг түлэнэбта?

— Гүрэнэй тэдхэмжэ дээрэ һурадаг даа. Бидэшни хээрын малшад нэрэтэй зомди.

— Гоёл саг болоо гээшэ ха даа.

— Гоё даа, гоё!..

(Сэлэнгын аймагта шагнаһан хөөрэлдөөнһөө).

ЖУРНАЛИСТЫН ДЭБТЭРҺЭЭ

ХИИ ЗАРЛАГДАҺАН СУГЛААН

Үнэхөөрөөшье, гоёл саг болоо гээшэ ха даа. Минии үеын хүнүүд ингэжэ бэлэн юумэн дээрэ һураха талаангүйнүүд байгаа һэн даа. Үнгэрхэдөө, һуралсалай эгээл хэрэгтэй юумэн дуталдаха: ном, дэбтэр, бэхэ, гуурһан... Оршо, гаршын тоосоо бэшэдэг, фабрикада хэгдэһэн тусхай хүсэнүүдтэй дэбтэрэй хэдыхэн хуудаһа оложорхёо һаа, ямар ехэ золтойдо өөрыгөө тоолодог һэмди. Нэрһэнэй шүүһээр хэһэн бэхэеэ һорожо амтархахаш. Тогооной тортог гү, али пеэшэнэй эһэ хюһажа, һүндэ эдьхээд, бэхэ хэдэг үешье байгаа.

Үшөө нэгэ гасалан олоной сэдьхэлдэ үлэнхэй. Дайнай бушаганажа байһан тэрэ жэлнүүдтэ гэдэһэ садхалан ябаха үдэрнүүд үсөөн һэн. Тэрэ шалтагаанһаа дулдыдажа, олонхиднай һургуулияа хаяжа хүдэлхэ баатай болодог һэн. Имагтал тэрээн дээрэһээ дайнай һүүлээр дунда һургуули дүүргэгшэдэй 80—90 процентнь ехэ наһатайшуул гэхэ гү, али үетэнһөө хоёр-гурбан жэлээр таһарһан зон байгаа.

Харин мүнөө? Гэдэһээ үлдэжэ, хэзээ нэгэтэ садатараа хилээмэ эдижэ үзэхэ саг болохо ха гү гэжэ бодожо ябадаг үхибүүн мүнөө сагта хаана байхаб?

Үшөө тиихэдэ интернат һургуулинуудта холын малшадай үхибүүд гүрэнэй тэдхэмжэ дээрэ һурана бшуу. Ном дэбтэр, хубсаһа хунарһаа эхилээд, эдихэ хоолынь хүрэтэр гүрэн хангана.

Эдэ мэтые юундэ дурданабши гэхэдэ, иимэ ушартай юм. Улаан-Үдын интернат һургуулида түрэлхидэй суглаан ноябриин 3-да зарлагдаһан байгаа. Хэлсэхэ асуудал — 1970—1971 онуудай һуралсалай жэлэй, мүн 1971—1972 онуудай һуралсалай жэлэй нэгэдэхи четвертиин дүн, педколлективэй, һурагшадай саашанхи зорилгонууд.

Зүгөөр ноябриин 3-да, болзоото сагтань оройдоол 20—30 түрэлхид суглаанда гэжэ зорюута ерээ. Бэшэниинь? Бү мэдэе, бэшэниинь юундэ суглараагүй юм.

400-аад шахуу һурагшад Улаан-Үдын интернат-һургуулида һурадаг. Олонхи һурагшадай түрэлхид дүтэ шадарай (Загарайн, Улаан-Үдын, Кабанскын, Сэлэнгын, Мухар-Шэбэрэй) аймагуудта ажаһуудаг. Һургуулиин дирекциин, багшанарай, хүмүүжүүлэгшэдэй уряалые хүндэтэй дээрэ тоожо, түрэлхидэй суглаанда ерэхээр лэ һэн гэжэ һанахаар юм.

Зай, холын гүүртэ, отарануудаар тараһан түрэлхид ерэжэ шадабашьегүй һэн гэлэй. Теэд интернат һургуулиин һурагшад бултадаа малшадай үхибүүд бэшэ.

Ямар ехэ баяртайгаар эхин классуудай һурагшад һургуулиингаа актова залые түхеэрээ гээшэб?! Һандали, стулнуудые ялайшатар аршаа, сценын захаар сэсэгүүдые асаржа табяа. Зал хүнэй харахада, нюдэндэ урин, гоё байг лэ: түрэлхид ерэхэ бшуу! Түрэлхидэй суглаан болохо, зал түхеэрэгты гэжэ багша хэлээ!

Теэд... Суглаан болоогүй. Үсөөн түрэлхид сугларaa.

Магад, үшөө ерэхэ аалам гэжэ дирекци, багшанар, сугларһан үсөөхэн түрэлхидшье найдажа, яһала удаан хүлеэгээдшье үзөө. Шортоо, зон суглараагүй.

Хии зарлагдаһан суглаанһаа боложо, багшанаршье, сугларһан түрэлхидшье хайран сагаа дэмы һалгааха баатай болоо гэжэ эндэ дурдалташьегүй. Харин олон түрэлхид сугларха гэжэ хоохоор найдажа, актова залые гоёоһон хүүгэдэйнгээ урмаа таһарһан шарайе тэрэ үедэ хараһан һайт, суглаанда ерээгүй түрэлхид! Тэдэ хүүгэд баһал хии хүдэлһэндөө голхороо бшуу даа. Тэдэнэр хэниие зэмэлхэб? Танай гэмээр суглаан болохонь гэжэ «худалаар» хэлэһэн багшанарые гү? Али хүүгэдыетнай хүмүүжүүлжэ, һургажа байһан багшанарта найдажархёод ябадаг таанарые гү? Али таанарай түлөө зариманиинь эшэжэ, нүхэдэйнгөө, багшанарайнгаа урдаһаа хараха нюургүйл болоод байгаа аалам?

Би бүхы түрэлхидые тиимэ гэжэ зэмэлнэ бэшэб. Улаан-Үдын интернат-һургуулида хүүгэдээ үгэһэн түрэлхидэй дунда харюусалгаяа мэдэрдэг түрэлхид яһала бии. Тэдэнэр багшанарта туһалдаг, хүүгэдэйнгээ тэдхэмжын мүнгые саг соонь түлэдэг, һуралсалаарнь һонирходог түрэлхид бии.

Харин тэдэнэй хажуугаар түрэлхид байһан нэрэ хүндэеэ мартаһан зон бии. Амаралтадань хүүгэдээ абаашаад, һүүлээрнь хүргэжэ ерэхэдээ, хүмүүжүүлэгшэдтэйнь уулзажа хөөрэлдэнгүй, заримдаа һургуулиин хашаагай бартаа руу оруулжархёод лэ, һөөргөөшье харангүй арилшадаг түрэлхид бии гэжэ багшанар гомдодог. Нилээдхэн лэ һэнгэргүй, үри бэемни хэр һурадаг бэ, тоомоо таһаржа, багшанарай үгэ дуулангүй байдаггүй юм аа гү гэжэ огто һонирходоггүй, һонирхохо гэжэ оролдодогшьегүй түрэлхид тиимэрхүү ябадал гаргадаг.

Үри хүүгэдэйтнэй һэшхэлые тэбшэн, таанарай нэрые, нютагые нэрлэбэгүйб. Зүгөөр хэн тиимэ дээрэлхүү зан гаргадаг бэ, өөһэдыгөө һайн мэдэжэ байгаа бэзэ...

Мүнөөнэй түрэлхид тухай бодомжолхо зуураа, минии үетэнэй эхэ, эсэгэнэрые ээлүүдгүй һанаандаа оруулбаб. Бидэнэй түрэлхид соо бэшэгтэ һайн, хуули ёһо мэдэхэ эрдэмтэйшүүл үсөөн һэн даа. Гэбэшье холын гүүртэһээ артелиингээ түб ажалайнгаа хэрэгээр ерэхэдээ, хэршье сүлөөгүй ябаа һаа, заатагүй һургуули руу шагаажа, хэр һуража байһаарнай һонирходог, багшанартаймнай хөөрэлдэдэг бэлэйл.

Мүнөө үзэг бэшэг мэдэхэгүй, баргашаг түрэлхид үгы болоо ёһотой. Олонхинь 7—8—10 класстайнууд, дээдэшье эрдэмтэйшүүл. Теэд эрдэмтэй болохо бүреэ, хүнэй мэдэрэл ургадаг бэшэ юм гү?!.

Юрэдөө, хии зарлагдадаг суглаанууд огто үгы байгаа һаа, хүүгэдэй хүмүүжүүлгэдэ нилээн ехэ удхатай байха һэн. Багшанар сагаа хэхэ газараа оложо ядаад, түрэлхидэй суглаа зарладаг бэшэ ха юм. Хүмүүжүүлгын асуудал орёохон даа. Түрэлхид һургуули хоёрой хамтаараа хэлсэхэ юумэн хэзээшье олдохо!

Ц. ДОНДОГОЙ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: аяншалагшад Приморини Судзухинска заповеднигтэ Гималайда ажамидардаг баабгайн эдэ хоёрхэн гүлгэдүүдые харахадаа, ехэ һайхашааһан, хөөрһөөһэн байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ЭНХИР ЭКРАН

МОСКВА ХАРУУЛНА: 13.00— орон доторхи һонин. 13.05—үхибүүдтэ зорюулагдаһан мультфильмнүүд. 13.35—«Амитадай ажабайдал» гэһэн дамжуулга. 15.15—«Две улыбки» гэһэн уран һайханай фильм. 16.15—хото городуудай хүгжэмтэ мүрысөөн. 17.15— арадай ажахые хүгжөөлгэдэ зорюулагдаһан дамжуулга.

УЛААН-УДЭ ХАРУУЛНА: 18.00—«Неделя» гэһэн субботын үдэрэй программа.

МОСКВА ХАРУУЛНА: 19.30—«Уран зохёолшод — 1971 оной СССР-эй гүрэнэй шангай лауреадууд» гэһэн дамжуулга. 19.55—«Игра без дублей» гэһэн киновикторина. 21.35—«Хүгжэмтэ уулзалга» гэһэн дамжуулга. 22.10—«Холбоото Штадууд: шиидхэгдээдүй асуудал ба политика» гэһэн уласхоорондын программа. 22.40—«Останкинай концертнэ студи урина» гэһэн дамжуулга. 23.30—«Время» гэһэн һүүлэй һониной программа. 24.00—Вахтанговай нэрэмжэтэ театрай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан дамжуулга.

Бишыхан онтохон

СЭСЭН ДАРМА

ДАМБА баянай тоо томшогүй олон адуу малайнь Аалан горхонһоо уһалжа, уужам талада бэлшэн гаратарнь, үдэ наран боло... Адуу малынь үдхэжэ, ондо орон... лалсажа байһан баргагуудынь... үглөөнэй харанхыдаа... шын бүрэнхы болотор хүдэлж... нэн түладаа, али болохо ябуу... хүнүүдтэ анхаралаа балай... хандуулдаггүй байгаа.

Дамба баянай ехэ һамган Должон хатан бага һамган... бэхэн хатантайгаа хөөрөлд... хөөрэлдэжэ һуутараа, Аалан нютагайнгаа хүа тоол... таһан талын харгыгаар сагаан... ро моритой хүнэй дүтэлжэ яб... хые харажархибад.

Должон хатан һуга хараб... бодожо, һэеы гэрэй үүдээр гэ... ороод. Дамба баянда хандаж...

— Дарма ахай ерэбэ хэбэртэй,— гэжэ эбдүүсэн хэлэбэ.

Дамба баян тур зуура абл... гүй, бодолгодо абтан һуутарa...

— Зай, яахаб тээд, ерэхэ... һайн лэ хони алаад, шана... болгоод мяхан табаг табижархи... гарарайгты, хайшан гэжэ тэ... барагша паб шалсаха болоо,— гэжэ хэлэбэ.

Должон хатан тогооной гэр... ерээд, хони гаргуулжа, бурин... гэд мяхан табаг бэлдэхэһэ... раад, ехэ гэртэ орошоб... ахайн дүтэлжэ ерэхэдэ, жорн... ха хүн ого харадабагүй... дэнь үнагшаха һула табимар... һэеы гэрэйнь һүүдэртэ ошожо... нынь нахигад гэтэр, түшөөд... шаба. Үбэрһөө гааһаяа гаргаж... тамхи һорон, Аалан нютагай... хёрхо нюдөөр хаймадан хара... һуутарно. Бүмбэхэн хатан хажу... гаарнь алад гаража ябатарa... зүг татан:

— Дарма ахай, мэндэ һайн сүу... гэртэ орыт,—гэбэ ха.

Дарма ахай үрдаһаань:

— Үргэн Алланай али бол... түймэр табяа һаа, һайн гэжэ... гэн шэбшэжэ һуунаб даа... хатанше торгоод, бодожо хара... гоо нэжэрээд, һэеы гэртэ оробо.

Һэеы гэртэ Дамба баян айл... най дабшалха олбог шэрдэг... руу бурин заһанхай. Эрхиен тат... маани уншан һууба ха. Дарма... ахай бурханданнь малгайтаа мүр... гөөд, Дамба баянда малгайтаа... хуулан, адиста хүртөөд, хана ру... хараад һуушаба ха.

Амар мэндээ мэдүүлэж... анирлгүй һуушан айлшантай... лошоһон Дамба баян ээлүүдгүй...

— Үгы, юэдөө, та, Дарма ахай, юундэ бүрүү хараад һуушаб... бурханданнь малгайтаа мүргэбэ... намһаа юундэ адиста хүртэбэ... шэбэ?—гэжэ асууба.

Дарма ахай үрдаһаань:

— Хабтагайн саанахи бурхан, минии хахархай малгайда то... хонь һэн гү, адислаа юм бээ... рин амиды бурхан, танай урда... малгайтаа абангүй яаха хүбаб... айлшанай дабшалха олбог шэрдэ... бүрүү заһагданхай, би тэрэ... бээрнь һууха баатай болоно... гэжэ торгожорхиходонь, Дамба... баян бодожо, олбог шэрдэгэ... зүб болгон заһаа һэн гэхэ.

Адуу мал, сагай байдал... мэтэ тухай хүргэ дараан хөөрэлдэ... жэ һууха үедэнь, мяхан табаг... гэ барлагынь асаржа. Дарма... ахайн урда табяад гарашаба.

Дарма ахай гэр соогуур харан... шалаад, ганса Дамба баян... бэшэ хүнэй үгы байхадань,... шалан һууҗа, нэн түрүүн баруун... хүлэйнгөө үбдэгтэ, һүүлээрнь зүүн... хүлэйнгөө үбдэгтэ, тиигээд мяхан... өөртөө табаг дурадхан мэдүүлэж... барижа эхилбэ ха. Урданай ёһоор... хонин төөлэйтэй табаг мяхан... гурбан хүн бэе бээдэ табаг хэ... дүүлэн баридаг, бага наһатай хүн... бүүн хүндэ залаадаһа үгэдэг юм... юм. Табагһаа ама хүрэжэ, мяхан... сэржэмэдээд, залаадаһа барижа бо... лохоодо, төөлэйе баруун гарааарaa... дээрэ үргэн:

— Дарма хүбүүн, залаадаһа бари,— гээд зүүн гартаа тэнгэри... абаба ха.

Тиигэн залаадаһаяа ёһо сурх... маарнь эдижэ, Дамба баянай орь... бэрхэ таабари тайлан, Дарма... ахай бэшэ, Дарма сэсэн гэжэ ал... даршалан гэхэ.

Ц-Б. ШИРАПОВ.

ПРАВДА-БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй обкомдо. «Мүр мүрөө нинлүүлжэ» —И. Кокориной статья. «Республикын ажалай ажал хэрэгүүд» гэһэн нийтэ гаршаг доро инфор... мацинууд. «Үһалуурин түхеэрэ... гэнүүд һэльбэн заһагдаба» — А. Рыжковой статья. Агуу... уран зохёолшо Ф. Достоевскиин түрэһөөр 150 жэлэй ойдо.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Нүүдэл ехэтэй үүргэ» — П. Лобановой статья. «Агнуурин зүргэ тэдхэ... дэ танил юм»—Г. Ивановой корреспонденци. В. Севергинай «Мартагдашаһан фабрика» гэһэн статья. Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда. «Студентнэрэй коллективэй ажабайдал» гэжэ фоторепортаж.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Ц. Жамбаловай «Ехэ бүлэ» гэһэн очерк. Субботын хуудаһан.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. УЛАН-УДЭ, ул Ленина, 35. Телефоны: редактора—54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря—66-76, отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства—61-35, советского строительства и быта—69-58, культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, информации—34-05, общественная приёмная—56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Н-00518. Заказ № 1107.